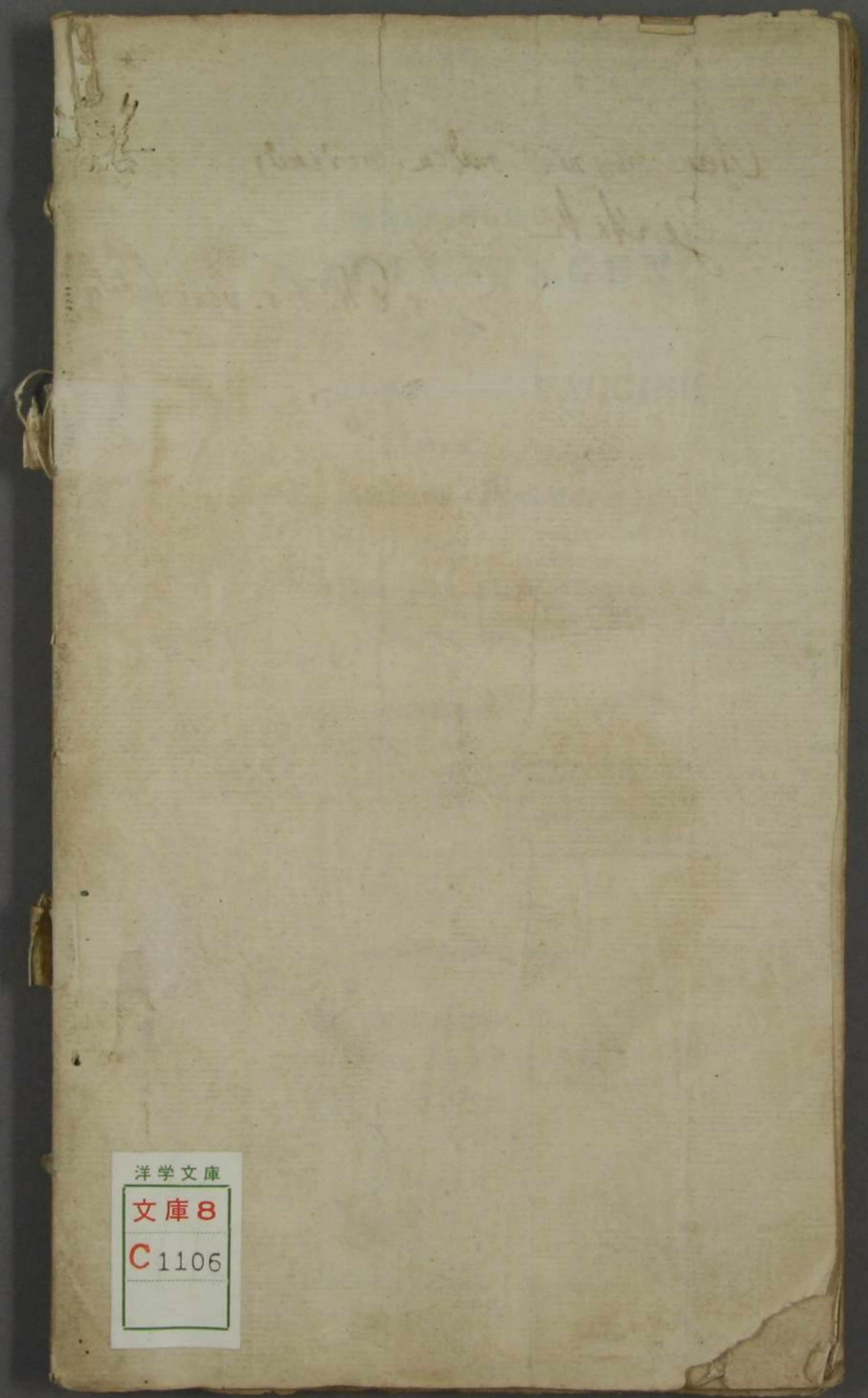

洋学文庫
文庫 8
C1106

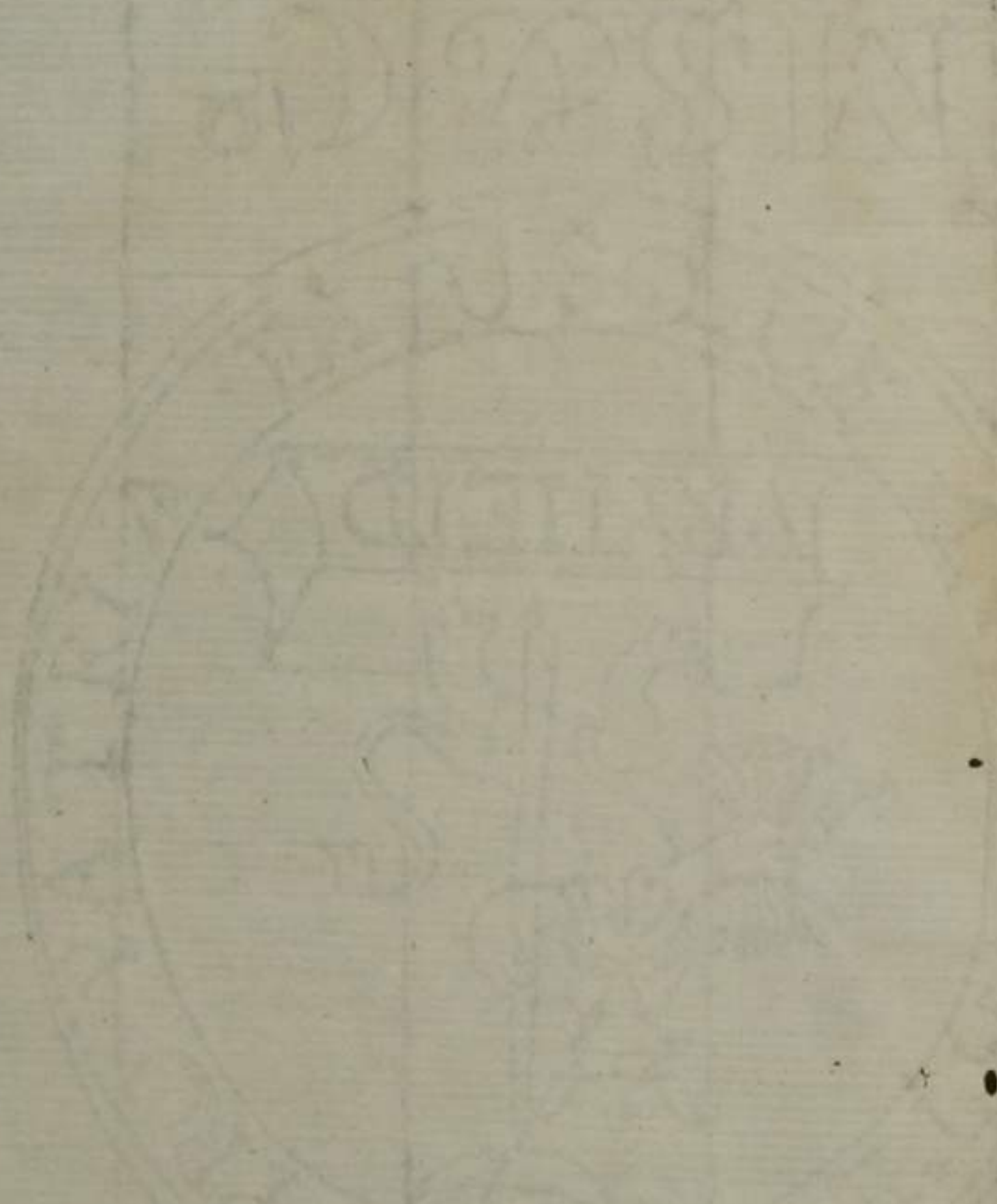

Aan mynen ouden vriend

Gertak

Dr. Ch. Fr. von Siboloz

1826

KRITISCHE
OPMERKINGEN
OP DE
UITSCHIJTING DER VACCINE
VAN
ABRAHAM CAPADOSE,
DOOR
N. Ez. VAN LIER,
Med. Doct. enz.
TE
AMSTERDAM.

..... de Waarheid is 't alleen
Wier fakkel 't spoor mij toont daar
'k moedig in zal treden.
HELMERS, *Hollandsche Natie.*

Te AMSTERDAM, bij
J. VAN TETROODE.
1824.

Aan mynen oudca vrie
Gertak
Dr. & h.

1826

KRITISCHE
AANMERKINGEN
OP DE
BESTRIJDING DER VACCINE

VAN

Dr. ABRAHAM CAPADOSE,

DOOR

N. Ez. VAN LIER,

Med. Doct. enz.

TE

AMSTERDAM.

..... de Waarheid is 't alleen
Wier fakkel 't spoor mij toont daar
'k moedig in zal treden.
HELMERS, *Hollandsche Natie.*

Te AMSTERDAM, bij
A. J. VAN TETROODE.

1824.

Bestrijding van de Koepokinënting

Dat niemand mijne bedoelingen miskenne, mij van wijdloopigheid beschuldige, of mij eenen mees-tertoon toeschrijve; op zijn' tijd, doch bescheiden, te spreken, is pligt. Die dezelve verzuimt is aan zijne natuurgenoten rekenschap verschuldigd.

DAVIDS.

In het voorberigt tot de Verhandelingen van het Rotterdam- sch Genootschap ter bevordering van de Koepokinënting.

De AMSTERDAMSE

65- 1105

DEN WEL EDELEN GESTRENGEN
EN
HOOGGELEERDEN HEER
DEN HEERE

F. J. HARBAUR,

Medicinae et Chirurgiae Doctor, Lijfarts van Z. M. den Koning der Nederlanden, Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw en van de Orde van St. Wladimir van Rusland, Inspecteur-Generaal van den Geneeskundigen dienst der Land- en Zeemagt en Kommissaris tot de zaken der Geneeskundige Staatsregeling in het Rijk, Hoogleeraar in de Geneeskunde aan 's Lands Hoogeschool te Leuven; Lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Brussel, en van verschillende Geneeskundige en andere Genootschappen in de Nederlanden, Frankrijk, Duitschland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, enz., enz. —

De AMSTERDAMSE

Den

D E N
WIJSGEERIGEN ARTS
E N
ONBEVOORDEELDEN MENSCHENVRIEND,
M I J N E N
ONVERGETELIJKEN ALLEREERSTEN LEIDSMAN
O P H E T P A D
D E R P R A K T I S C H E G E N E E S K U N D E .

Uit
Ongeveinsde Hoogachting
O P G E D R A G E N
door
zijn WelEd. Gestr. en Hooggeleerden
Dienstv. Dienaar
D' VAN LIER.

V O O R B E R I G T .

Reeds sedert eenigen tijd hoorde men van verschillende kanten dat *Doctor ABRAHAM CAPADOSE* een Werk *ex professo* zou in het licht geven, ten einde de schadelijkheid en ondoelmatigheid der Vaccine te betoogen, en hetwelk tevens een waardig *pendant* zou wezen van de door zijnen vriend Mr. ISAAC DA COSTA uitgegevene *Bezwaren tegen den Geest der Eeuw*. Met verlangen zag ik dit geschrift te gemoet, daar ik als nog jeugdig Geneesheer, niets meer ter harte neem, dan uit de werken van anderen de ervaring te putten welke mij natuurlijk nog moet ontbreken. Daarom heb ik het mij tot eene wet gemaakt, mij zoo veel mogelijk met alle Stelsels in de Geneeskunde bekend te maken, alle ervaringen te toetsen, ten einde door eene gezonde Oordeelkunde, praktisch bruikbare resultaten daaruit te kunnen trekken.

Tot dus verre heb ik, met het allergrootste getal mijner kunstgenooten en de beroemdste Hoogleeraren, de Vaccine beschouwd als eene weldaad van het Opperwezen, dat zich over het lijdende Menschdom erbarmende, in dit middel, een der grootste geschenken aan hetzelfde deed geworden. — Verre echter hiervan zoude, naar het werk van D^r. CAPADOSE te oordeelen,

len, de Vaccine als strijdig met de ware Geneeskunde, de Rede, en vooral met den Godsdienst, een onfeilbaar middel ter verkorting van het leven en ter eeuwige verdoemenis moeten zijn. — Ziedaar dan den hoofdzakelijken inhoud van dit *Specimen Medico-Pseudo-theologicum*, dat eene eerste plaats verdient onder die Geschriften, welke, van de gevaarlijkste dwalingen waaraan het menschelijke verstand onderhevig kan zijn, getuigen.

Bedroevend is het voor elken gevoeligen menschenvriend, een nog jeugdig Geneesheer zich te zien beijveren eene heilzame uitvinding te bestrijden, met regt *de Roem der Eeuw* genoemd, en als een weldadig geschenk der goedertierene Almagt geprezen. Bedroevend is het, ik herhaal zulks, dit gevoelen door kunstige drogredenen met dweepachtige Godsdienstigheid omhuld, eenen schijn van opregtheid en waarheid te zien aannemen, die menig een' zoude kunnen verblinden, indien weldenkende Geneesheeren en verlichte Godgeleerden, de schijngronden waarop dit werk steunt, niet naar vermogen zouden trachten te wederleggen. Het is ook uit besef van dien heiligen plicht, zoo naauw aan het welzijn der Maatschappij verknocht, dat ik het waag mijne aanmerkingen aan het Publiek mede te deelen; daar het Geschrift van D^r. CAPADOSE zonder de meest bondige wederlegging, meer onheil zou stichten dan de moorddadigste Epidemie.

Trouwens is de Vooringenomenheid tegen de Vaccine verre van vernietigd te zijn; de onlangs geheerscht hebbende Epidemie van gewone menschenpokken heeft door eenige *anomalien*, door het vergrootglas des

Voor-

Vooroordeels gezien, aan hetzelfde nieuw voedsel verschafft. Hoe gretig zal dus bij sommigen niet een Werkje ontvangen worden, dat, ofschoon op zich zelf eene genees- en letterkundige Nul, desniettemin bij minkundigen of oppervlakkige beoordeelaars eene zekere soort van huiverigheid tegen de aanwending der Vaccine zou kunnen veroorzaken; daar vooral door het Godsdienstige gevoel op te wekken, de Schrijver aan de in hetzelfde vervatte redeneringen en sluitregels, die klem en juistheid tracht bij te zetten, welke uit den aard der zaak zelve daaraan moet ontbreken, en inderdaad in eenen hoogen graad daaraan ontbreekt. Ziedaar dan onbewimpeld de drangredenen, welke mij het als eenen dierbaren plicht hebben doen beschouwen, dit dweepziek gewrocht van een door valsche grondstellingen verbijsterd brein, voor zoo veel in mij is, te bestrijden.

Indien ik dus als Schrijver optreed, is het slechts uit een diep gevoel van verontwaardiging, over de onedele poging om mistrouwen te verwekken jegens eene der grootste weldaden, waarmede het Menschdom zich mag verblijden, en waartoe de drijfveer alleen, naar het mij toeschijnt, te zoeken is, in de zucht om eener Sekte van duisterlingen te behagen, wier aanzijn zich sedert kort maar al te zeer bewaarheidt. Geene persoonlijke vooringenomenheid, geene vreemd-aardige beweegoorzaak gaf mij dus de pen in de hand. O! Neen, in tegendeel verklaar ik den Heer ABRAHAM CAPADOSE voor zoo verre mij bekend zij, nimmer gezien te hebben, en dat hoegenaamd geene redenen van persoonlijke *inimiteit* tegen denzelfden bij mij bestaan; zoodat deze mijne allezins vrijmoed-

A 4

di-

dige aanmerkingen wel is waar den Schrijver, maar niet den Persoon bedoelen.

Ik dacht het noodzakelijk deze verklaring vooraf te moeten laten gaan, voor dat ik tot de *kritische analyse* van het Werkje van D^r. CAPADOSE overga, ten einde alle verdenking van partijdigheid te verwijderen.

Ik heb voor het overige getracht met rondborstigheid mijne aanmerkingen voor te dragen, en indien de toon hier en daar eenigzins scherp mogt voorkomen, indien ik eenige namen heb gedacht te moeten noemen, zoo is dit alleen doordat aan den eenen kant het onderwerp geene laauwheid in het beoordeelen toelaat, en de wijze, waarop hetzelfde door D^r. CAPADOSE voorgedragen wordt, of stof tot lachen geeft of eene diepe verontwaardiging verwekt; terwijl aan de andere zijde, men het Algemeen niet genoeg kan bekend maken, met die mannen, welke hunne voortreffelijke gaven, helaas! tot verduistering verspillen. Door hunne gevaarlijke grondstellingen te wederleggen en hunne bespottelijke zucht voor het verledene ten toon te stellen, kan men alléén het verhevene doel bereiken, *Verlichting te bevorderen, en de Maatschappij voor onberekenbare onheilen te vrijwaren.*

Gedurende den tijd dat ik bezig was deze mijne aanmerkingen op het papier te brengen, zijn er onderscheidene meer of min belangrijke Geschriften tegen het Werkje van D^r. CAPADOSE in het licht gekomen. De Brief welken *Professor VAN DER*

BREG-

BREGGEN aan den Schrijver der *Bestrijding* geadresseerd heeft, behoort hier vooral vermeld te worden, te meer daar dezelve verschillende aanmerkingen bevat, welke ik in den loop mijner redenering reeds had gebezigt, en die, wilde ik het grootste gedeelte van mijn geschrift niet omwerken, noodzakelijk in hetzelfde moesten blijven bestaan; terwijl ik die gene, welke gevoegelijk konden uitgelaten worden, als reeds in deze Brief vervat, heb weggelaten. Hieronder behoort vooral de aanmerking dat HUFELAND en MARKUS HERTZ reeds voor meer dan twintig jaren, de meeste door D^r. CAPADOSE aangevoerde argumenten, en nog veel meer die vrij wat klemmender zijn, aangegeven hebben. Wij zullen daar alleen nog bijvoegen, dat D^r. CAPADOSE een ander gedeelte zijner argumenten schijnt gehaald te hebben uit het bekende prulwerkje: *La Vaccine combattue dans le Pays où elle a pris naissance.*

Des Schrijvers plan volgende, heb ik getracht, hem naauwkeurig nagaande, elk der punten van eenig gewigt zoo bondig mogelijk te wederleggen en niet dan *klassieke Auteurs*, wier uitspraken door elken Geneeskundige evenzeer geëcht worden te bezigen.

Dat ik voorts niet alles heb kunnen leveren wat tegen de stellingen van den Schrijver der *BESTRIJDING* te opperen was, zal ligt verontschuldigd worden, indien men in aanmerking neemt, het korte tijdsbestek dat mij tot het opstellen mijner aanmerkingen vergund was en den weinigen tijd welken ik uit hoofde mijner vrij werkzame beroepsbezigheden aan de redactie besteden kon.

Indien deze bladen slechts éénen door de drogredenen

A 5

nen

nen van D^r. CAPADOSE beguichelden zijne dwaling doen inzien; indien door derzelver lezing slechts één bevooroordeeld Huisvader zijn kroost niet langer de weldaden der Goddelijke uitvinding van JENNER onttrekt, zal ik mij rijkelijk voor mijne moeite beloond achten.

Homo sum, non humana a me aliena puto.

De voorrede is gewoonlyk een compliment aan het Publiek of wel eene verontschuldiging dat men het reeds groote getal weinig beduidende werken met nog één komt vermeerderen. Dien ten gevolge geeft ook D^r. C. (1) aan het Publiek de redenen, op, welke hem hebben doen besluiten met zijn Werkje voor het licht te treden. Het is duidelyk dat de overtuiging (!) van het *volstrekt nadeelige der Koepok-inenting*, zoowel ten opzichte van het ligchaam als van de ziel, de beweegoorzaak hiervan was. Hij heeft wel is waar te voren zelf gevaccineerd, en was zelfs een

voorzitter der kunstbewerking... (page 21) ...aanmerkingen

AANMERKINGEN

op Doctor CAPADOSE's Voorrede.

Stulta haec invidia, cui concta re-
centia sordent.
Invidia stultitia est, cui nova sola
placent.
OWEN.

Eene voorrede is gewoonlyk een compliment aan het Publiek of wel eene verontschuldiging dat men het reeds groote getal weinig beduidende werken met nog één komt vermeerderen. Dien ten gevolge geeft ook D^r. C. (1) aan het Publiek de redenen, op, welke hem hebben doen besluiten met zijn Werkje voor het licht te treden. Het is duidelyk dat de overtuiging (!) van het *volstrekt nadeelige der Koepok-inenting*, zoowel ten opzichte van het ligchaam als van de ziel, de beweegoorzaak hiervan was. Hij heeft wel is waar te voren zelf gevaccineerd, en was zelfs een

(1) Wij zullen in deze Aanmerkingen den Schrijver telkens slechts door de eerste letter van zijnen naam en titel aanduiden ten einde deze niet telkens te moeten herhalen.

voorzander dier kunstbewerking, „maar” zegt hij (pag. VII), „het was niet de overtuiging van het „stellig voordeel der Vaccine, maar onbewustheid van het stellig nadeel derzelve, die mij, „en welligt vele anderen met mij, tot nu toe in „eene allerverderfelijkste, echter zeer mogelijke dwaling heeft doen verkeeren.” Zoude men niet gelooven, dat dit stellig nadeel door den Schrijver hier onmiddellijk op onwrikbare gronden wordt betoogd? Verre echter van op deze plaats ook eenen eenigen bewijsgrond voor deze zijne stelling aan te geven, vergenoegt hij zich de eerste verspreiders en voorstanders der Vaccine, te bestempelen met de naam van „schandelijke misleiders en dolzinnige drijvers (die zonder oordeel, zonder onderzoek, blindelings en roekeloos, deze uitvinding hebben aangenomen; die, gelijk alle andere Geleerden welke het stellig voordeel der Vaccine als eene bewezen zaak aannemen, en derzelyer aanwending aanprijzen en bevorderen, door eene hun onbekende kracht” (maar die echter aan onzen profetischen Doctor zeer goed schijnt bekend te zijn) worden voortgezweept, in één woord „door den Geest der duisternisse die „bevreest is zijne behaalde overwinningen te verliezen.” Het is, wel is waar, meer dan belagchelijk, mijnen jeugdigen kunstgenoot dien meestertoon te zien aannemen, er behoort echter ook meer dan gewone onbeschaamdheid toe, eene reeks van beroemde en achtungwaardige Geneesheeren, die de Vaccine het allereerst onder hunne bescherming namen, en wien men de algemeene verbreiding dier heilrijke kunstbewerking te danken heeft, met eene pennestreek te zien

zien verguizen, en als roekeloze, onvoorzichtige, en zonder oordeel of overweging handelende misleiders hunner tijdgenooten en nakomelingen te zien afschilderen. Het is waar, de franschman noemt een' dusdanigen uitval *le coup de pied de l'âne!* — Maar dat de vooringenomenheid met zekere grondstellingen zoo verre gaan kan, dat men in het openbaar het waagt zich een' dusdanig Compliment waardig te maken, is een nieuw bewijs van den invloed welken de droomerijen en stelselmatige zonderlingheden van sommige anderzins beroemde mannen, op den geest van tot dweeperij geneigde voorwerpen kunnen verkrijgen. De lessen van BILDERDYK en de vertrouwde omgang met DA COSTA hebben klaarblijkelijk de wrange vruchten gekweekt, welke D^r. CAPADÔSE ons thans aanbiedt. De stijl, de toon en de Grondstellingen welke de Bestrijding der Vaccine kenmerken, dragen de duidelijkste blijken der Sekte van duisterlingen aan wier hoofd Nederlands grootste, maar zwartgallige Dichter staat, en wier *Coryphée* de boezemvriend van onzen Schrijver is.

Het zij uit overtuiging of uit verbeelding, dat de Geest onzer Eeuw de bron van alle ondeugd is, of misschien ook wel om aan zijnen vriend DA COSTA te toonen, hoe zeer ook Hij dien verfoeijelijken geest welke onze Eeuw kenmerkt, als de hoofdbron van ons tijdelijk en eeuwig ongeluk erkent, doet onze Anti-Vaccinateur op de volgende bladzijde, (pag. IX.) eene tegen alle ervaring en gezonde rede strijdende stelling verdedigen, namelijk *dat de praktische Geneeskunde sedert het begin der 19^e Eeuw achteruit gegaan is; en dat wel 1°.* „ omdat het *Dierlijk Mag-*

„*Magnetismus* (door den Schrijver onder de koddige benaming van *Magnetismus dezer Eeuw* voorgesteld) „aan sommige Hoogescholen door Magnetiserende „Hoogleraren ex professo onderwezen en door de „Geneesheeren krachtadig aanprezen en aangewend wordt”. — Dat zoo als onze Schrijver wil het *Dierlijk Magnetismus* krachtig en algemeen door de Geneesheeren worde aangewend, loochenen wij echter uitdrukkelijk, in tegendeel zien wij deszelfs aanwending in de handen van eenen VAN DER LEE en andere kwakzalvers vervallen. Wat voor het overige buiten 's Lands met hetzelfde plaats heeft, staat in geenerlei betrekking met het onderhavige Geschrift, dat bij uitsluiting aan de Nederlanders is gerigt, gelijk niet alleen uit verschillende zinsneden, maar ook uit de strekking en samenstel van het geheele Werk blijkt. Maar laat ons weder terugkomen op de bewijsgronden, die volgens onzen Schrijver het *achteruitgaan* der Praktische Geneeskunde betoogen. Dit wordt, volgens hem, onwederlegbaar in de *tweede* plaats bewezen „doordat de Vaccine „in het tijdverloop van 37 jaren, in alle Landen, „onder alle Luchtstreken, bij alle beschaafde en vele „onbeschaafde Volkeren, door duizende Akademiën, „Instituten, en Genootschappen van Geneeskunde „zoo *orvoorzigtig* werd voortgeplant.” Hoe geestig, hoe diep doordacht, zijn deze argumenten! Het is waar, geen tijdvak hoegenaamd kan op eene zoo algemeen nuttige, ligt aanwendbare en heilzame uitvinding bogen, en omdat dit heilzame zich zoo handtastelijk voordoet, dat men zijne oogen willekeurig sluiten en der rede volstrekt allen invloed ontzeggen

gen moet, indien men hetzelfde niet wil erkennen, dáárom heeft de aanwending der Vaccine in een zoo kort tijdsbestek, zich zoo onbegrijpelijk verbreid. Indien dit niet zoo ware, hoe ijdel zouden alsdan de pogingen van alle Akademiën, Instituten of Genootschappen geweest zijn! —

Thans komen wij tot den derden en laatsten bewijsgrond, welken onze Schrijver aanvoert; deze moet nu alles afdoen, daar de beide vorige *petitiones principii* zijn; want hoedanig het achteruitgaan der Geneeskunde in onze tijden, overtuigend bewezen wordt door de aanwending van het Dierlijk Magnetismus of de algemeene verbreiding der Vaccine, is onbegrijpelijk. Slechts door valsche gevolgtrekkingen is zulks eenigzins doenlijk, en zoodanig is en blijft dan ook hier de wijze van betoogen van onzen Schrijver. — „De Geneeskunde” zegt hij: (pag X) „heeft God vergeten”. Ziedaar dan den grooten slag geslagen! — Dat dit zoo is, verzekert ons D. C.: — die hier aan twifelen mogt is onfeilbaar een aanhanger der verfoeijelikheden onzer Eeuw, een Liberaal, en wat dies meer zij.

Het eenigste antwoord dat wij op deze uitzinnige *boutade* willen geven, die verontwaardiging en medelijden tevens verwekt, zijn de volgende woorden van den franschen Dichter.

*Un bigot orgueilleux, ... dans sa vanité,
Croit duper jusqu'à Dieu par son zèle affecté,
Couvrant tous ses défauts d'une sainte apparence
Damne tous les humains, de sa pleine puissance.*

BOILEAU.

Ten slotte van dit gedeelte onzer aanmerkingen
zul-

zullen wij nu nog aan Dr. C. vragen, wat hem zoo als hij zegt „opzettelijk gedwongen hebbe „openlijk met zijn gevoelen voor den dag te ko- „men” (zie Voorrede pag. XI) of veel eer zich openlijk ten toon te stellen en zich tevens bespot- telijk en verachtelijk te maken? — Zijn WelEdele zeer Geleerde laat ons des aangaande in het onzekere, en eindigt zijne voorrede met *den zegen des Hemels over zijn nietig menschenwerk af te smeeken*” Wij voor ons hopen echter dat de algoede Voorzienig- heid de Maatschappij niet zoo hard moge straffen, maar met hare milde zegeningen de uitvinding van JENNER bekroone; en, daarentegen Vooroordeel, Dweeperij en *Obscurantismus* in den poel der verge- telheid gedompeld worde, opdat het sieraad der Schep- ping, de Mensch, niet door Geestdrijverij misleid, de schoonste geschenken des Algoeden miskenne en den Moloch offere.

AAN

er voorbeelden zijn, dat 4 greinen genoegzaam waren om eene tusschenpoozende koorts te genezen? (1) Men zoude een geheel Boekdeel met dergelijke voor- beelden kunnen aanvullen, indien de aangehaalde niet reeds meer dan overvloedig waren. Het hieruit opgemaakte besluit is dus volkomen valsch, even als het daarop volgende voorbeeld, al staaft het Dr. C. met zijne *geneeskundige ondervinding*. „*Het „Bilsenkruid (bilsenkruid meent hij waarschijnlijk) „veroorzaakt, bij hem, die er een aanhoudend ge- „bruik van maakt, zelden belangrijke verschijnselen, „zegt Dr. C., als pijnen, benaauwdheden of angsten, doch „LATET ANGUIS IN HERBA! het houdt niet op van „te werken en het leven te ondermijnen*”. Welk Geneeskundige weet niet, dat alle *narkotische* vergif- ten door een allengskens opklimmend gebruik, in eene vrij groote hoeveelheid kunnen toegediend wor- den, zonder eenige aan deze soort van vergiften eige- ne werking te veroorzaken, alhoewel de geringste vermeerdering der gewone hoeveelheid de gevaarlijk- ste gevolgen hebben kan. Het aanhoudende, maar matige gebruik van het *Bilsenkruid* veroorzaakt in geen geval *den dood* zoo als Dr. C. ons te verstaan geeft. Ik beroep mij in dit geval op de ervaring van elken onbevooroordeelden Geneesheer.

Dit zelfde geldt insgelijks van de Vaccine, die, volgens onzen Schrijver, *den dood* zoude kunnen na zich slepen. Dit tracht hij vooral door de getuige- nis van zekere Schrijvers te staven. Indien wij ech- ter deze aanhalingen nader onderzoeken, worden wij wel-

(1) *Zie Dissertatio medico pract. inaug. auctore J. R. VAN MAA- NEN. L. B. 1823.*

C

weldra gewaar hoe weinig dezelve afdoen. Het Werk van PEARSON bij voorbeeld door D^r. C. aangehaald, is in 1789 gedrukt, bij gevolg nog geen twee jaren na de bekendmaking der Vaccine. Als men dit in het oog houdt, is het niet te verwonderen, dat de Engelsche Schrijver zegt, *dat er nog vele observatiën vereischt worden om te kunnen besluiten, dat de koepokken nimmer doodelijk zijn.* Dit gezegde getuigt van de onpartijdigheid en voorzigtigheid van dien Geneeskundige, die na een zoo kort onderzoek, het niet waagde eene beslissende uitspraak te doen. Hoe weinig bewijst alzoo deze aanhaling? — Van meer belang schijnt het aangehaalde van WOODVILLE te zijn, die van 500 gevaccineerden één' zag sterven. Maar was de dood in dit geval dan wel het gevolg van de Vaccine? — Met regt kunnen wij hieraan twijfelen, daar deze Schrijver, op eene andere plaats in hetzelfde Werk, *de mogelijkheid, dat men van de Vaccine zoude kunnen sterven ten hoogste betwijfelt.* Hij zegt „*Fatal cases have occurred so verij rarelij, that we are inclined to doubt, whether in these, death was whollj to be adscribed to this disease* (1). — Hoe hoog men ook voor het overige de getuigenis van WOODVILLE (dat insgelijks van 1798 dateert) schatte, zal niemand dat van REIL, in 1815 gegeven, verwerpen. Deze beroemde Geneeskundige zegt, *de koepokken zijn zoo min gevaarlijk, dat voorzeker geen gezond mensch aan de-*

(1) Er hebben zoo zelden noodlottige gevallen plaats gehad, dat wij geneigd zijn te betwijfelen of in die gevallen de dood wel aan deze ziekte (de Vaccine) toe te schrijven zij.

zelve sterven kan (1). Men lette daarbij wel, dat dit geschreven is *tien* jaar nadat het Rapport van de Genootschappen te Londen, Dublin en Edimburg in het licht gekomen was, waarop D^r. C. zich beroept om te betoogen, dat van de 1,64,381 kinderen, *DRIE aan de gevolgen* der Vaccine gestorven zijn. Men kan niet vooronderstellen, dat REIL met dit rapport onbekend gebleven zij, en evenwel geeft deze zoo geloofwaardige als ondervindingrijke en beroemde Geneeskundige ons de stellige verzekering, *dat geen gezond mensch van de Vaccine kan sterven.* Deze zinsnede getuigt van de volmaaktste overtuiging, en er bestaat geen de minste grond om deze overtuiging te verwerpen; en voorwaar niemand heeft ooit REIL van ligtzinnigheid beschuldigd. —

Wij kunnen inmiddels niet onopgemerkt voorbij laten gaan, dat in het genoemde Rapport, de dood van *drie* voorwerpen, aan de *gevolgen* der Vaccine wordt toegeschreven. Maar zijn dan die *gevolgen*, de Vaccine zelve te noemen? Kan men dan hier met regt den dood aan de koepok-inenting toeschrijven? — Eigenlijk toch schijnt D^r. C. op dit punt niet sterk aan te houden, daar hij waarschijnlijk zelf wel ingezien heeft, dat zijne stelling niet te verdedigen was. —

De argumenten van den Schrijver, waardoor hij de gevaarlijkheid en de vergiftige eigenschappen der Vaccine op deze plaats tracht te betoogen, naar ons inzien, genoegzaam wederlegd hebbende, zullen wij thans ons onledig houden met het onderzoek, in hoe verre de plaats

(1) Ueber die Erkenntniss und Cur der Fieber Bd. V pag. 368.

plaats, welke hij uit de werken van F. HOFFMAN aanhaalt, op het onderhavige onderwerp toepasselijk zij. — Op zijne gewone wijze, eene onbewezene stelling als grondslag aannemende, redeneert thans onze Schrijver, en trekt gevolgen uit de aangehaalde plaats van F. HOFFMAN, dewelke niet alleen als *axioma* wordt opgesteld, en het *jurare in verba magistri* vooronderstelt, maar ook, zoo als wij onmiddellijk zullen betoogen, op het onderhavige onderwerp geheel niet toepasselijk is. Immers de voortreffelijke F. HOFFMAN in deszelfs *Dissertatio de Officio boni Theologi, ex idea boni Medici*, waarin de aangehaalde plaats te vinden is, pag. 59. (en niet pag. 49. zoo als D. C. opgeeft) der folio-uitgave van Geneve, bedoelt klaarblijkelijk de *Crisis* in de acute ziekten. Dat dit zoo is, bewijzen de door D. C. zelve aangehaalde woorden, maar vooral de daarop volgende zinsnede, welke D. C. niet heeft gelezen of met voordacht weggelaten heeft. En inderdaad is het geene groote kunst, enkele zinsneden in beroemde Schrijvers te vinden, waardoor men ook het ongerijmdste zoude kunnen staven; daartoe behoeft men dezelve slechts uit haar verband te rukken. Dit herinnert mij ook onwillekeurig het gezegde van den Kardinaal MAZARIN: *Donnez moi six lignes de l'écriture d'un homme, et je trouverai moyen de le condamner*. Men vergeve mij deze uitweiding om der waarheid wille. De door D. C. aangehaalde plaats uit de bovengenoemde Dissertatie van F. HOFFMAN, is de volgende: „*Animadvertunt medentium sapientiores, nullam aegritudinem tuto eradicari nisi praecesserit ingens lucta Natura et Morbi hac presente spem convalescentiae superesse contendunt.* Ma-

„*Malum autem virulentum et periculi plenum conju-
cuent, quando Natura non persentit ejus vim quan-
do nulla lucta nulla pugna instituitur* (1)”. Hiermede eindigt deze aanhaling; waarin reeds door de uitdrukking *spem convalescentiae*, (hoop op herstelling) genoegzaam aangeduid wordt, dat hier van eene vooraf bestaan hebbende ziekte, maar geenszins van eene op een gezond voorwerp aangewende voorbehoedende kunstbewerking, de rede is. Maar nog meer bevestigen dit de beide bijna onmiddellijk hierop volgende zinsneden als: *Observant Medici luctam, quae in statu morbi maxima est, comitari insigne symptomatum; tunc enim increscit ardor, etc.*, en voorts *Statum morbi atrocissimum quando victoria est a partibus naturae, mox inse-
quabatur declinatio Symptomatum et notabilis remissio, omnia enim ad statum pacatum et naturale conformem redeunt* (2). Wie ziet niet dadelijk dat het de *CRISE* is, welke HOFFMAN hier bedoelt? — Het schijnt mij trouwens toe, alsof de uitdrukking

Era-

(1) De verstandigen onder de Geneesheeren merken op, dat er geene ziekte veilig kan nitgeroeid worden, ten zij een hevige strijd tusschen de Natuur en de ziekte zelve voorafga, en dat eerst dan, wanneer zoodanig een strijd aanwezig is, de hoop op herstel bijblijft; — maar dat het eene kwaadaardige en gevaarlijke toestand der ziekte is, indien de Natuur de kracht hiervan niet gewaar wordt, indien er zich geene tegenwerking, geen strijd hoegenaamd voordoet.

(2) De Strijd welke in het hoogste tijdperk der ziekte plaats heeft, wordt door uitstekende ziekteverschijnselen vergezeld, alsdan vermeerdert de warmte enz.; — Op den allerergsten ziekte-toestand, als de overwinning aan de zijde der Natuur is, volgt spoedig eene vermindering en eene aanmerkelijke nalating der ziekteverschijnselen, en alles keert weder in eenen kalmen en natuurlijken toestand terug. —

Eradicari, door D^r. C. verkeerd verstaan is geworden, daar dezelve op deze plaats niet *letterlijk*, maar wel als *Metaphora* moet worden genomen. Onze Schrijver daarentegen, die geene ziekte wil *uitgerooid* hebben, heeft *eradicari* in den letterlijken zin genomen, waarschijnlijk, omdat in dezen zin, het hem beter te pas kwam, maar in verband met het volgende beschouwd, ziet men genoegzaam, wat de ware bedoeling van HOFFMAN was. En zelfs indien deze waarlijk groote Geneeskundige, in eenen tegenovergestelden zin geschreven had, wat zou dit hebben afgedaan? — De tijd, dat dergelijke *autoriteiten* als magtspreuken golden, is niet meer. En inderdaad, zien wij niet de grootste mannen, somtijds de ongerijmdste dingen leeraren? Heeft BOERHAAVE, bij voorbeeld, niet de oorzaak der ontsteking, in de werktuigelijke gedaanteverwisseling der Bloedbolletjes gesteld? Wat wilde BROWN met zijne tafels van *Sthenie* en *Asthenie*? Het is overtollig meer hiervan te zeggen, te meer daar een ieder, die de moeite nemen wil de bovengemelde *Dissertatie* van HOFFMAN (die op verre na geen van zijne meesterstukken is) na te lezen, zich overtuigen kan, dat door de aangehaalde zinsneden niets dan de *ziektescheiding* bedoeld wordt. Hoedanig wil dan D^r. C., dat de aangehaalde zinsnede bewijzen zal, dat tot vernietiging der vatbaarheid voor eene ziekte er een hevige strijd in het ligchaam moet plaats vinden; en daar de Vaccine eenen dusdanigen strijd niet verwekt er noodzakelijk een groot gevaar verborgen moet zijn; daar des Schrijvers bedoeling, geheel vreemd aan het door D^r. C. in vraag gestelde onderwerp is? — Indien dus D^r. C., met

met een geleerd *ergo*, hier eenen sluitregel trekt, *concludeert* hij wederom valsch. Dit schijnt hem tot gewoonte geworden te zijn; daar wij tot hiertoe niet dan *petitiones principii*, valsche *Syllogismen*, en willekeurige magtspreuken bij hem hebben aangetroffen. —

Hoe schoon spreekt nu in de op deze fraaije *conclusie* volgende zinsnede onze Schrijver zich zelve tegen! — „*De Vaccine* zegt hij *wordt door vele verdedigers dier kunstbewerking voor eene enkel plaatselijke ziekte gehouden.*” Het bestaan van enkel plaatselijke ziekten wordt door D^r. C. kortaf gelochend, alhoewel dit nog eene niet geheel afgedane zaak zij, is hij desniettemin edelmoedig genoeg het bestaan dier plaatselijke ziekte *voor een oogenblik toe te geven*; dit bewijst evenwel, dat hij van het *niet bestaan* daarvan voor zich zelve overtuigd blijft; en evenwel zegt hij, *niet te kunnen inzien, hoedanig de Vaccine als plaatselijke ziekte in de organisatie eene bijzondere wijziging zoude kunnen veroorzaken?* — Wij willen ons dan wel een oogenblik verledigen, onzen kunstgenoot, de overeenstemming dier uitdrukking te doen *inzien*. In den zin der stelling van onzen Schrijver redenerende, nemen wij met hem, het *niet bestaan van enkel plaatselijke ziekten* aan. Hierdoor moet men natuurlijk verstaan, dat eene zoogenaamde *plaatselijke ziekte* altoos het *geheele gestel* aandoet. Indien nu dit bewezen is, moet dan de Vaccine als *plaatselijke ziekte* niet evenwel de *geheele organisatie* aandoen? Kan zij alsdan in dezelve geene zekere wijzigingen veroorzaken? Doet dit dan de Venerische *Chanker* (maar op eene omgekeerde wijze) niet ins-

gelijks? — Ziet *Doctissimus* nu niet duidelijk het verband, dat in de bedoelde zinsnede, uit het Historische tafereel van den beroemden Hoogleeraar MOREAU (*de la Sarthe*) bestaat? Welnu dat hij dan spoedig zijn voorbarig besluit, dat eene plaatselijke werking de invendige vatbaarheid onmogelijk kan vernietigen, herroep, en vergiffenis vrage aan den menschlieven- den Geleerde, wiens woorden hij *ad absurdum* heeft getracht te *demonstreren*.

Alle argumenten, welke Dr. C. ter wederlegging der door hem zoogenaamde eerste grondstelling aanvoert, zoo als ik vooronderstel, volkomen vernietigd hebbende, zullen wij in tegenoverstelling van hem besluiten, dat, daar alle zijne tot dus verre geopperde argumenten als niets afdoende moeten beschouwd worden, de waardij der Vaccine niet het geringste door dezelve verminderd wordt.

Nu volgt echter nog een toegift van Dr. C.; die, als het ware, van de broosheid zijner argumenten overtuigd, na zijne algemeene conclusie, nog één argument als *Corps de reserve* doet aanrukken. — Onzen Schrijver op den voet volgende, vinden wij ons aldus verplicht ook dit argument te wederleggen. „De koepokstof is daarom een gevaarlijk middel „zegt hij omdat men over het algemeen dezelve „met den naam van Koepokgift of Koepoksmet „bestempeld; en daar elke gift gevaarlijk is, ERGO „is de koepokstof het insgelijks.” Deze stelling wordt vervolgens door de definitie van gift, volgens GAUBIUS gestaafd. — Alhoewel, men geenszins over het algemeen, de Vaccine onder den naam van koepoksmet of koepokgift begrijpt; maar in tegendeel de be-

benaming van koepokstof die is, welke het meest ge- bezigd wordt, is echter de benaming van gift of smet nu en dan, vooral door oudere Geneeskundigen, aan de Vaccine gegeven. Maar zal dit nu de vergif- tige eigenschappen der Vaccine bewijzen? — Slechts de armoede der taal, of de verkeerde begrippen der- genen, welke deze benamingen het allereerst op de koepokstof toegepast hebben, wordt hierdoor blijk- baar. Op deze wijze hebben werkelijk in alle tij- den, verkeerde benamingen, verkeerde begrippen doen geboren worden: vooral, omdat domheid, kwade trouw, of blinde navolging zich aan de met dezelve gewoonlijk verbondene begrippen vast hielden. Zeer treffend zegt aldus SPINOSA (*Ethica pag. 162.*) *Solent homines rerum naturalium ideas formare universales, quas rerum veluti exemplaria habent, et quas natu- ra intueri credunt, sibi exemplaria proponere.* (1)

In de Geschiedenis der wetenschappen, vindt men daar- tegen eene menigte voorbeelden van benamingen, welke volstrekt ongepast zijn, en evenwel hun ver- kregen burgerrecht behouden, niettegenstaande men geheel vreemde begrippen daaruit zoude kunnen afleiden. Wij noemen immers op den huidigen dag nog de Slagaderen *Arteriae*, niettegenstaande alle Natuurkundigen volko- men overtuigd zijn, dat dezelve geen lucht maar bloed bevatten. Even zoo weten alle Dierkundigen (*Zoölogi*) dat de *Monodon Monoceros Linn.* TWEE tanden heeft,

(1) De menschen vormen zich gewoonlijk algemeene denkbeelden van de dingen in de Natuur, welke dingen zij als het ware tot voorbeeld nemen, en wier natuur zij meenen te doorzien, dezelve voorts tot voorbeeld voor andere dingen aannemende.

alhoewel volgens zijnen naam dit dier slechts *Eentandig* moest zijn. Indien men bij gevolg de koepokstof, de benaming van *gift* of *smet* gegeven heeft, is dit zonder twijfel uit gebrek aan zuivere begrippen, in de eerste tijden der ontdekking geschied, en hoogstwaarschijnlijk omdat men gewoon was, *pokgift* of *poksmet* voor het *virus variolosum* te bezigen, en vervolgens op eene niet bestaande *analogie* sluitende, bezigde men voor de stof der koepokken insgelijks de benaming van *koepokgift* of *koepoksmet*. Voor het overige stellen wij met de Hoogleeraren YPEIJ, (1) CURT SPRENGEL, (2) en alle nieuwere ziektekundigen dat er geen wezenlijk onderscheid tusschen vergiften en geneesmiddelen bestaat. En inderdaad, kan elk nadenkend mensch spoedig leeren inzien, dat er *absolute* genomen, geen vergiften bestaan; gave, ouderdom, geslacht, temperament, idiosyncrasie enz. wijzigen de werkingen dier werkzame zelfstandigheden, welke men gewoon is vergiften te noemen, en die in de handen van een *rationeel* Arts de heilzaamste geneesmiddelen kunnen worden, en het dikwijls werkelijk zijn. De koepokstof mist voorts alle eigenschappen welke de vergiften kenmerken. Immers verbindt men altoos met het begrip van vergift, dat, van den dood te veroorzaken; daarentegen kan, zoo als wij reeds betoogd hebben, de Vaccine nimmer onmiddellijk de dood ten gevolge hebben. Dat de koepokstof een gift zijn zoude, is bij gevolg eene volkomen valsche stelling, alléén op *woordspeeling*

(1) *Prim. Lin. Pathol. Gen.* L. B. 1815 pag. 232.

(2) *Handb. d. Pathol.* Leipzig 1814 pag. 473.

ing gegrond. Wij zeggen aldus met den beroemden FRANK (*Ratio. Inst. Clin. in praefat.*) *Ut vera sit veritas credentibus haud indiget; vel unius haec in Ore sit, vel faceat sepulta, sibi sufficit expectans diem judicii.*

Onzen Schrijver in de *discussie* volgende der *tweede* grondstelling, welke hij zich beijvert te bestrijden, vinden wij een zonderling ingewikkeld Argument, hierop nederkomende, „ dat, indien somtijds huiduitslagen na den afloop der Vaccine waargenomen worden men dezelve als gevolgen der Vaccine moet beschouwen (1); want indien men zoude tegenwerpen, zegt hij, dat het niet bewezen is, of deze voorwerpen zonder de Vaccine, van deze huiduitslagen waren bevrijd gebleven, als dan, zoude hij met hetzelfde recht kunnen vragen, welk bewijs men zoude kunnen bijbrengen, dat het bevrijd blijven van de kinderziekte na de Vaccinatie te hebben ondergaan, juist als een gevolg van deze kunstbewerking, moet beschouwd worden; daar zeer vele menschen zonder ooit de Inoculatie of Vaccinatie te hebben ondergaan, evenwel nimmer door de kinderziekte zijn aangetast geworden.” Dr. c. roept desaangaande de getuigenis van negen meer of minder beroemde geneeskundige Schrijvers in. Maar wat nog meer is, vervolgt hij, de stem des volks erkent de Vaccine als een uitslagbevorderend middel. Die stem

(1) Onze schrijver geeft als voorbeeld, het door het Koninklijke Heelkundige genootschap van Londen in hun rapport vermelde, te weten: dat van de Honderd vier en zestig duizend, drie honderd een en tachtig gevaccineerde, zes en zestig maal Huiduitslagen, en vier en twintig maal Ontsteking aan den arm, waargenomen is.

stem wordt, volgens hem, wel is waar, door de verleidelijke klanken der Sirenen onzer dagen overkraait, die van der eerste jeugd af, alles in het werk stellen om hart en verstand voor Gods invloeden te sluiten, maar vind overal een of ander die hare tonen opvangt enz. !!!

Dit argument berust op drie hoofdgronden, te weten: 1°. op de vooronderstelling dat de Vaccine de huiduitslagen bevordert. 2°. Dat de stem des volks het uitslagbevorderende vermogen der Vaccine erkent, en bij gevolg bewijst; en eindelijk, 3°. dat het niet krijgen der kinderziekte, na de Vaccinatie, niets ten voordeele dier kunstbewerking bewijst; daar volgens D^r. C. zeer VEEL menschen, zonder eenig voorbehoedend middel, nimmer door de pokken zijn besmet geworden? — Wij zullen nu deze drie punten elk op zich zelve onderzoeken; en bij gevolg, in de eerste plaats, of de Vaccine werkelijk de Huiduitslagen bevordert.

Het is niet te loochenen, dat na de Vaccinatie, zich somtijds uitslagziekten vertoonen; maar zijn dezelve dan inderdaad gevolgen der koepok-inenting, of zijn *individueele* omstandigheden, en de onachtzaamheid van sommige Vaccinatoren niet eerder als derzelve oorzaken aan te geven? — Dit is insgelijks het gevoelen, van een door zijnen werkkring bijzonder daartoe bevoegd praktisch Geneesheer, de beroemde LUDOVICO SACCO, Directeur-Generaal der Vaccine in het Koninkrijk Italiën (1). En inderdaad, indien men de volgende bedenkingen overweegt, zal

(1) Zie deszelfs *Memoria sul Vaccino*, Milano 1808.

een ieder weldra overtuigd zijn, dat de Vaccine geen uitslagziekten veroorzaakt.

1°. Is het eene daadzaak, dat de inenting der koepokken het allertmeest aan kinderen geschiedt; en daar het juist de kindsche jaren zijn in welke de aanleg tot Huidziekten bijzonder voorheerscht, (Zie HIPPOCRATES *Aphor* XXVI. *Sect.* III) kan het immers niet opvallend zijn, indien deze aanleg zich vroeger of later ontwikkelt? —

2°. Daar de in latere tijden zoo algemeen heerschende *Scrophulen* met aan dezelve eigendommelijke Huiduitslagen verbonden zijn, waarom dan de Vaccine beschuldigd, wanneer een *Scrophuleus* voorwerp, door de aan deszelfs *Constitutioneele* ziekte eigendommelijke Huiduitslagen bezocht wordt? —

3°. Indien de Vaccine Huiduitslagen zoude voortbrengen, alsdan moesten de door dezelve voortgebrachte Huiduitslagen, eigenaardig zijn, terwijl geene bijzondere oorzaak eener ziekte kan aangenomen worden, indien dezelve niet door eigendommelijke verschijnselen kennelijk wordt. En zoude dan alleen de Vaccine, onder alle andere smetstoffen, ook nog dit eigendommelijke hebben, van behalve de oorspronkelijke pokziekte, tevens vreemdaardige *Chronische* Huidziekten te verwekken?

4°. Heeft het *College of Physicians* van London, bijzonder deszelfs aandacht op dit onderwerp gevestigd, en als de uitkomst van het onderzoek, van eenige honderd duizend gevallen (*Several hundred thousand cases*) bekend gemaakt, „dat geene bewijzen hoenaamd bestaan, dat „de Vaccine bijzondere naziekten zoude veroorzaken, of dat dezelve het gestel eenig nadeel zoude

„toebrengen (*does less mischief to the constitution*);
 „Maar, dat alle dergelijke geruchten opzettelijk uit-
 „gevonden uitstrooisels, of misvattingen van domme
 „mensen zijn, (*the inventions of designing, or*
 „*the mistakes of ignorant men*) (1)“.

Dikwerf worden evenwel, door eene onvergeeflijke onachtzaamheid of verderfelijke onkunde diergenen, welke zich met het Vaccineren onledig houden, Huiduitslagen en andere ongemakken te gelijk met de koepokstof overgedragen. Immers is het eene onbetwistbare waarheid, dat sommige ziekten, welke vooral in het *Lymphatisch* gestel hunnen Zetel hebben, de *Lympha* eene eigenaardige scherpte doen aannemen; gelijk de *Scrophulen*, de *Herpes*, *Achores*, *Fayus*, *Tinea Capitis*, *Crusta lactea et Serpiginosa* enz: Deze *Lympha* nu, welke het voermiddel (*vehiculum*) der koepokstof is, zoude die niet in staat zijn, in het gezonde ligchaam waarin zij overgedragen wordt, tevens met de koepokstof, ook andere in haar huisvestende scherpten over te dragen? — Dat dit werkelijk zoo is, bewijst de dagelijksche ondervinding. Men vergunne mij op deze plaats, eene merkwaardige hierop toepasselijke waarneming, uit mijne praktijk, aan te halen, welke van eene dusdanige overdraging, eener aan de Vaccine vreemdaardige ziekte, het onwederlegbaarste bewijs oplevert. — Het eenige dochtertje van den Heer M. N. L., omtrent 6 maanden oud, werd eenigen tijd geleden door eenen praktizerenden Arts alhier gevaccineerd: de Vaccine liep, ingevolge de verklaring van dien Ge-

(1) Zie A. P. WILSON PHILIP *Treatise on Febrile Diseases* 3th Edition. London 1813 pag. 401.

Geneesheer, geregeld af. Eenige weken naderhand, werd dit anderzins gezonde kind, (maar van eenen *Scrophuleusen* aanleg) door eene hevige *Oogontsteking* aan het linkeroog, overvallen; de gewone Heelmeester des huizes, desaangaande geraadpleegd zijnde, verklaarde na eenige dagen, *dat het oog, naar alle waarschijnlijkheid verloren was*. De Ouders schier ontroostbaar over het dreigend ongeluk, dat hunne lievelinge stond te beurt te vallen, werden nog meer getroffen, doordien zij toevallig vernamen, dat het kind van hetwelk de stof ter Vaccinatie voor hun dochtertje genomen was, op dit tijdsup aan eenen algemeenen kwaadaardigen Huiduitslag laboreerde. Niet zonder grond vertoornd op den Geneesheer aan wiens onvoorzigtigheid, zij de waarschijnlijke blindheid van hun kind toeschreven, werd ik verzocht het lijderesje te bezoeken, ten einde met mijnen Hooggeachten vriend, den *Chirurgia Doctor* en *Oculist*, den Heer W. MENSERT te beraadslagen om, ware het mogelijk, het oog te behouden.

Het gelukte ons ook inderdaad boven alle verwachting, deze *Blepharophthalmia* met *Iritis* verbonden, in den tijd van drie maanden, door gepaste in- en uitwendige middelen, in zoo verre te herstellen, dat het oog, op het oogenblik dat ik dit schrijf, wat het uiterlijke aanzien betreft, niets van het andere gezonde verschilt, en het gezigt zich insgelijks langzamerhand in hetzelfde herstelt. —

Is in dit geval, de overdraging eener bepaalde *schrophuleuze* ziekte te miskennen? Is het dus niet meer dan waarschijnlijk, dat de meeste, zoo niet alle naziekten, welke aan de Vaccine worden toegeschre-

schreven, veel meer aan de *Vaccinatores* moeten worden geweten? — Het is inderdaad, eene dringende noodzakelijkheid, den aandacht van het Gouvernement hierop te vestigen, opdat de roekelooze koepokinēters gebreideld worden; en geene ongelukkige kinderen meer als slagtoffers vallen van eene heilzame kunstbewerking, welke in de handen van onvoorzigtige Geneesheeren en onkundige Heelmeesters, dubbel onheil sticht; eensdeels door onnoozele Schepselen te verminken of een langdurig lijden te berokkenen, en aan den anderen kant, de zoo onschuldige als heilzame Vaccine, door sommigen te doen schuwen, en op deze wijze, steeds voedsel aan het Vooroordeel en aan eene aanstaande Epidemie van Menschenpokken te geven. Ik durf zelfs zonder eenigen schroom staande houden, dat er eene rijpe geneeskundige kennis verlangd wordt, om de Vaccine met nut *tuto et jucunde* aan te wenden, en het door deze kunstbewerking beoogde doel te bereiken. Immers is het in de eerste plaats volstrekt noodzakelijk, dat de Vaccinator in staat zij, om in deszelfs geheelen omvang te beoordeelen, of men zonder gevaar, van zekere gevaccineerde voorwerpen, de stof ter verdere overdraging der Vaccine zoude kunnen bezigen. Dat hiertoe geene *oppervlakkige* Geneeskundige kennis genoegzaam is, zal wel buiten kijf zijn. In de tweede plaats vragen wij, of de onderscheiding, tusschen ware en valsche koepokken, zoo ligt is, dat men sommige *Vaccinatores*, naauwelijks acht op de door de Vaccine voortgebragte puisten ziet slaan, ja sommige zelfs die onderscheidingskenrekenen bijna geheel niet tellen? Men zie desaangaande slechts

slechts de vergelijkings-tafel van den beroemden HEIM, door den Hoogleraar HENKE, in deszelfs Werk over de Ziekten der Kinderen geplaatst, (*Zie pag. 356 van het eerste Deel des tweeden Druks. Berlin 1818.*) en men zal zich genoegzaam kunnen overtuigen, hoeveel naauwkeurigheid in het waarnemen, hoeveel *semiötische* kennis en welk praktisch gevoel er vereischt wordt, om de echtheid der Vaccine-pokken met zekerheid te kunnen verklaren, en hierdoor aan het gevaccineerde voorwerp, de meest mogelijke verzekering te geven, dat hetzelfde voor de besmetting der menschenpokken beveiligd is; eene verzekering, die toch eigenlijk het hoofddoel der gansche Vaccinatie is. En evenwel zien wij in onze Hoofdstad, de Vaccinatie der minvermögenden door het stedelijk Bestuur, aan *Heelmeesters* toevertrouwd, die uit den aard hunner studiën, geenszins met de noodzakelijke Geneeskundige- Ziektkundige kennis, kunnen voorondersteld worden uitgerust te zijn. Of zoude men daarom slechts Heelmeesters daartoe verkozen hebben, omdat de zoo eenvoudige kunstbewerking der Vaccinatie, onder de Heelkundige operatiën wordt gerangschikt? — Indien dit de aanleidende oorzaak hiertoe geweest is, bewijst dit op nieuw, hoe schadelijk voor de wetenschap en voor het Menschdom tevens, de afscheiding der Heelkunde van de Geneeskunde, van den beginne af was en nog is. —

Maar laat ons thans weder op de wederlegging der grondstellingen van D. C. terugkomen. De uitslagziekten welke somwijlen na de Vaccinatie ontstaan, zijn dus geenszins als de onmiddellijke gevolgen dier kunstbewerking te beschouwen, maar in

tegendeel toevallige omstandigheden door de individualiteit van het gevaccineerde voorwerp bedongen, of wel opzettelijk door onvoorzigtigheid, onachtzaamheid, of onkunde, te gelijk met de koepokstof overgedragen. „Maar de stem des volks,” zegt Dr. C. „getuigt het uitslag bevorderend vermogen der Vaccine.” Dit beroep op de algemeene opinie, komt ons in den mond van een Bilderdijsiaan, zeer vreemd voor. Maar zonder hierbij te blijven stil staan, willen wij wel toegeven, dat er veel over het uitbotten van Huiduitslagen na de Vaccinatie gesproken wordt. Dit echter, ontzenuwt geenszins, wat wij zoo even betoogd hebben, dat deze uitslagziekten geen onmiddellijk gevolg der Vaccine zijn. En welke menschkundige is niet overtuigd, dat het niet nadenkend gedeelte des Volks, alles spoedig overdrijft, en vooral tegen al wat nieuw is, zich vooringomen betoont? — De koortsbast, (*kina*) wier heilzame geneeskrachten elke Geneeskundige erkent, en thans toch niet meer nieuw is, wordt evenwel door deze zelfde stem des Volks, als de oorzaak van duizende onheilen opgegeven. De Bliksemafleiders deelen in hetzelfde lot. Wie hoort niet dagelijks over het vermoedelijke gevaar der Stoombooten spreken? Kortom, de stem des volks is van geenerlei waarde, in zulke gevallen, welke niet onmiddellijk de zinnen of het gevoel aandoen; ofschoon het *Vox populi, vox Dei*, (1) in andere opzichten, niet te verwerpen zij. —

Indien aldus dit argument niet voldoende is, het

(1) Des Volks stem is Gods stem.

het uitslag bevorderend vermogen der Vaccine te bewijzen, is ook het derde lid der tegenwerping even min juist. Want is het dan inderdaad waar, dat *zeer veel* menschen door de pokken nimmer worden besmet? Dr. C. wil hiermede waarschijnlijk te kennen geven, dat de Vaccine voor zeer vele menschen, eene nuttelooze en ondoelmatige kunstbewerking is, terwijl zij zonder dit, evenwel van de pokbesmetting zouden vrij gebleven zijn; en men bij gevolg niet met zekerheid zeggen kan, dat de besmetting door het Vaccineeren van dit of dat voorwerp, werkelijk voorgekomen is. Het zal er dus hier op aankomen, of inderdaad *zeer veel* menschen van de kinderpokken, zonder eenig voorbehoedend middel aan te wenden, bevrijd blijven, of dat in tegendeel, slechts *zeer weinige* menschen dit voordeel genieten. In de eerste plaats zullen wij aanmerken, dat ingevolge de ervaringen van SYDENHAM (1) DE HAEN (2) BORSERIUS (3) LUDWIG (4) VOGEL (5) HÜPELAND (6) FRANK (7) SCHAEFFER (8) REIL (9) het immers eene onwederlegbare daadzaak is, dat er eene *pokkoorts zonder uitslag (febris variolosa sine*

va-

(1) *Op. Med. Genev. 1736. pag. 99.*

(2) *Divis. febr. pag. 97.*

(3) *Inst. med. pract. vol. III. pag. 323.*

(4) *Inst. med. Clin. pag. 1. Cap. 1. Subsect. VII. § 176.*

(5) *Handb. 3er. Theil, pag. 62.*

(6) *Bemerk. u. d. nat. u. k. Blattern, pag. 75.*

(7) *Epitome de Cur. hom. morb. Lib. III. pag. 161.*

(8) *Beschr. d. Kinderkr. pag. 222.*

(9) *L. c. pag. 295.*

variolae) bestaat, welke voor de verdere besmetting vrijwaart. Hoe veel dier zoogenaamde onvatbaren voor de pokbesmetting, zijn er dus niet die deze ziekte onopgemerkt doorgestaan hebben? — Hoe velen hunner hebben de pokken reeds in moederlijk doorgestaan? — Want dat dit laatste niet zeer zeldzaam is, bewijzen de waarnemingen van LUDWIG (1) FOUQUET (2) WRIGHT (3) JOSUA VAN IPEREN (4) ROSEN VAN ROSENSTEIN (5) MURRAY (6) MEAD (7) en anderen; en eindelijk leert de dagelijksche ondervinding, dat er slechts *zeer weinige* menschen bestaan, welke voor de besmetting der kinderziekte volmaakt onvatbaar zijn, zoodat slechts partijdigheid, of, op geenerlei oordeelkunde gegronde opneming van volksgeruchten, als algemeen, kunnen willen doen vooronderstellen, hetgene de grootste meesters onzer kunst als eene zeldzaamheid beschouwen. Zoo zegt BOERHAAVE (8). *Occupat omnem aetatem . . . qui hactenus hunc morbum nondum passi sunt* (*). En VAN SWIE-

(*) *Occupat omnem aetatem . . . qui hactenus hunc morbum nondum passi sunt* (*)

(1) *Advers. med. pract.* P. III. vol. 1. pag. 496.

(2) *De la petite verole.* Vol. 1. pag. 299.

(3) *Phil. transact.* 1767. pag. 2. No. 2.

(4) *Verh. der Maatsch. v. Wetensch. te Haarlem.* 12 deel.

(5) *Handb. tot de ziekten der kinderen.* 's Hage 1768. pag. 272.

(6) *Histor. instit. Variol.* P. 1.

(7) *De Variol.* Cap. IV.

(8) *Instit. med.* § 1381.

(*) Elke leeftijd tasten de pokken aan . . . indien dezelve nog niet doorgestaan zijn.

TEN (1). *Nemo certe, hunc morbum non expertus blandiri sibi poterit, quod ad ultimam vitae terminum a variolis immunis mansuris sit, nequidem illi, qui saepius contagio varioloso exposituri fuerunt absque ulla noxa:* en voorts pag. 21: *cum autem observarent medici, vix MILLESIMUM ab hoc morbo immunem manere tota vita* (2). Dit zelfde gevoelen vinden wij ook bij SYDENHAM (3). *Nemini parcunt, cujuscunque demum aetatis is fuerit, nisi prius hoc Morbo laboraverit.* De geleerde BURSERIUS DE KANILFELD, wiens *Inst. Med.* men als het *Repertorium* van alle klassieke Schrijvers over de praktische Geneeskunde kan aanmerken zegt, (l. c. pag. 150) *Ab hoc enim tempore (Saecul. XI.) adeo se diffudit ejusmodi lues ut non modo pro morbo inevitabile et semel saltem in vita, nisi quis eo in Utero matris affectus fuerit, subeundo habeatur, verum etiam qualis, quantusque fit, neminem nunc prorsus lateat* (4).

Ook

(1) *Comment. in Boerhav. vol. V. pag. 7. Lugd. Bat. 1772.*

(2) Niemand voorzeker, die deze ziekte niet gehad heeft, kan zich vleijen tot aan het einde van zijn leven van de pokken verschoond te blijven. Even zoo min diegene welke meermalen aan de pokbesmetting zonder eenig ongemak zich hadden blootgesteld. Daar de Geneesheeren opgemerkt hebben, dat, van de *Duizend* bijna niet *Een* van deze ziekte verschoond blijft.

(3) *Observ. med. Sect. III. Cap. II. pag. 79. in Op. med. Genevae 1736.*

(4) Van dien tijd af, (de XIe Eeuw) verspreidde zich deze kwaadaardige ziekte zoodanig, dat men ze voor eene onvermijdelijke ziekte moet houden, en dat niemand er zijn leven lang van verschoond blijft, ten zij, men dezelve in het moederlijk hebbe doorgestaan enz.

Ook de nieuwere Schrijvers erkennen alle eenstemmig, dat het als eene buitengemeene zeldzaamheid te beschouwen is, wanneer zekere personen het aanstekend vermogen der pokken, gedurende hun geheele leven wederstaan. Zoo zegt RICHTER (1) *Bei einzeln Individuaen fehlt sie (die Empfänglichkeit für die Blattern) das ganze Leben über.* (*) Dit zelfde zegt ook HENKE (2). Als eene groote zeldzaamheid vindt men bij DIEMERBROEK (3) dat hij, even als zijn vader, zijne grootmoeder, zijn oom en nog twee andere bloedverwanten nooit de pokken gehad hadden, niettegenstaande zij zich aan de besmetting hadden blootgesteld. Dit schijnt te bewijzen, dat er zekere familiën zijn in welke geene vatbaarheid voor de pokken bestaat, maar dat dergelijke voorbeelden hoogst zeldzaam zijn. Deze aanhalingen zullen, vertrouw ik, meer dan genoegzaam zijn, om overtuigend te bewijzen, dat verre van gelijk D^r. C. stelt, *zeer veele* menschen van de pokken bevrijd blijven, dit voorregt in tegendeel aan een oneindig klein getal te beurt valt. Indien dus de Schrijvers welke D^r. C. aanhaalt, zich van de uitdrukking *vele* bediend hebben, is dit waarschijnlijk in den betrekkelijken zin; zoodat werkelijk aan den eenen *practicus* meerder, aan den ander weder minder, van die *zeldzame* gevallen kunnen voorkomen, zonder dat men echter geregtigd zij, hieruit eene slotsom voor de algemeene ondervinding op te maken. —

Op

(1) *Spec Ther T. 2. pag. 272.*

(*) Slechts bij enkele menschen ontbreekt dezelve (de vatbaarheid voor de Pokken) hun geheele leven door.

(2) *L. c. pag. 310.*(3) *De var. et morbill. cap. III. pag. 274.*

Op geene mindere losse gronden steunen de argumenten, welke onze Schrijver ter bestrijding der bij hem opgestelde *Derde* Grondstelling aanvoert.

Hij zegt onder anderen, (pag. 30 - 31) *dat daar dezelfde personen, welke voorheen voorstanders der Inoculatie waren, thans de Vaccine verre boven de Inoculatie achten, dezelve aanprijzen en tevens bekennen, dat men niet bedacht, dat men de poksmetting door de Inoculatie alom deed verspreiden, en dat men dus hierin onbedacht was te werk gegaan, zoude men dus niet met recht (?) kunnen vragen, welke waarborg wij hebben dat zij thans bedachtzamer geworden zijn?* — Daar dit argument op de befaamde sluitregel, *post hoc, ergo propter hoc*, berust, die door onzen Schrijver zelven (pag. 25) als geen bewijs leverende wordt erkend, is het voldoende dit aan te merken, om de nietigheid van dit gansche argument te bewijzen. —

De bestrijding der *vierde* grondstelling, is van meerder belang, vooral daar bij deze gelegenheid D^r. C. een *chaos* van *Physiologische*, *Pathologische*, en *Therapeutische* stellingen ten toon spreidt, zonder daarom iets te bewijzen, dan (men vergeve mij de uitdrukking) zijne eigene onwetendheid.

Het is waarlijk niet genoeg, de algemeene grondstellingen, eener wetenschap te kunnen opzeggen; — derzelver geest te begrijpen en op ieder bijzonder onderwerp te kunnen toepassen: dit is het gene den wetenschappelijken mensch van den Scholastieken papegaai onderscheidt. Maar boven al, is dit *Indiividualiseeren* een hoofdvereischte van den praktischen Arts; dit zegt D^r. C. ook, en wel

D 4

op

op dezelfde bladzijden, waar hij in slechts toegepaste algemeene leerstellingen, zoo geweldig *deraisonneert*. Zoude men dus misschien niet op hem zelven kunnen toepassen, wat hij aan een onzer meest geachte geneesheeren (pag. 33) toedruwt: *Systematis ardor, veritatis sepulchrum?* (1) Deze aanmerking is gegrond op de tegenwerpingen, welke D^r. C. wil doen gelden, bij de stelling van HUSSON en anderen, dat men de Vaccine aan alle voorwerpen zonder onderscheid kan mededeelen, en dat geen seizoen, geen leeftijd, geene natuurlijke ongesteldheid, de aanwending dier kunstbewerking kunnen weerhouden. *Dit is*, zegt hij, *een der schadelijkste Kwakzalverijen, voor den Geneesheer beschamend en vernederend voor de Wetenschap*. Op welken grond waagt nu onze Schijver deze vreesselijke beschuldiging? — „Omdat de Geneeskunde, niet uit bloote Empirie bestaat. En daar ieder mensch eene hem eigene gezondheid (ik zoude liever zeggen *Organisatie*) bezit, de wijziging derzelve welke wij ziekte noemen onderscheiden bij den een of den anderen is, en dat dus een middel niet op alle individus op dezelfde wijze kan of mag aangewend worden; daarom zijn ook alle *Specifica* te verwerpen. — Hierop zullen wij in bedenking geven dat de Geneeskunde, wel is waar niet uit bloote Empirie bestaat, maar in de uitoefening dikwijls zich met Empirische middelen behelpen moet, hoe beschamend dit ook voor de wetenschap zijn moge. Met regt zegt de beroemde

(1) De Stelsels zucht is het graf der waarheid.

de VOLTELEN (*Pharmac. Univ. in Introd.*) *Quod si enim modam agendi medicamentorum sive causas et rationem actionis illorum quaeramus haec profecto obscura adeo sunt, ut de paucis aliquid, de plerisque nihil certi ne probabile quidem, determinari possit.* (1) Zoo zegt ook REIL (*Op. c. B. I pag. 26*) *Unsere Erkenntniss der Wirkung der Artzeneyen ist Empirisch Wir wissen nicht auf welche Art die Artzeneyen im Körper verändert werden.* (2) Indien dus de grootste *practici* overeenkomen, dat de werking der meeste geneesmiddelen onbekend is en op *Empirie* berust, dan zal men met den Hoogleeraar VAN DER BREGGEN moeten instemmen, dat de ondervinding van D^r. C. zich tot zijne studeerkamer bepaalt, vooral wanneer hij het *Empirismus* uit de Geneeskunde wil verbannen. Ik ben zelf, wel is waar nog geen *oud practicus*, maar het lezen en overwegen van echt praktische geneeskundige Schriften, heeft mij reeds vroegtijdig doen inzien, dat *Theoretisch* menigwerf iets zich zeer schoon kan voordoen, dat *praktisch* niet aan te wenden is; en omgekeerd, dat de Ervaring dikwijls ons middelen aan de hand geeft, welke door geene Theorie kunnen geregtvaardigd worden. En is dan de *Physiologie* en

(1) Indien wij de werking der Geneesmiddelen in derzelve oorzaak of grondslagen onderzoeken, bevinden wij ons geheel in het duister; zoodat, van weinige iets, van de meeste echter niets zekers of waarschijnlijk te bepalen is.

(2) Onze kennis van de Werkingen der geneesmiddelen is Empirisch Wij weten niet hoedanig de geneesmiddelen in het ligchaam veranderd worden.

en derzelver uitvloeisels de *Pathologie* en *Therapia Generalis*, tot dien graad van inzicht en zekerheid gebragt, dat zij ons alle werkingen welke in de dierlijke bewerktuiging plaats hebben, duidelijk en zonder Hypothesen kunnen verklaren. Hebben HIPPOCRATES of SYDENHAM, die onsterfelijke voorbeelden voor een ieder die zich tot echt Geneeskundige wil vormen, zich wel om dit alles bekommerd? — Voorzeker niet; genezen was hun doel, het *hoedanig* was hun onverschillig. Wij hebben ook reeds vroeger onze meening des aangaande ontwikkeld, en met uit de ervaring getrokken voorbeelden gestaafd. Wij zullen dan nog maar alleen aan D^r. C. vragen; of hij dan nimmer zenuwmiddelen aanwent? of hij nimmer kwikmiddelen in de Venerische ziekte voorschrijft? of hij het *Semen phellandrii* in de teering, de *Kina* in de tusschenpoozende koortsen, de *Nuxvomica* in de verlammingen, het *Salpeter* in de ontstekingen, het *Opium* met de *Potasch* in de *Tetanus*, en duizend andere middelen meer, buiten gebruik laat, omdat het tot heden nog niemand gelukt is, eene voldoende verklaring van de werkingen dier middelen te kunnen geven? Maar misschien is onze Schrijver de OEDIPUS die dit raadsel kan oplossen, of aan het ISISBEELD deszelfs sluijer ontrukken. In dit geval, zoude hij der wereld en der wetenschappen meer nut gedaan hebben, deze ontdekkingen bekend te maken, dan het heilzame eener kunstbewerking, die wel is waar op Empirie gevestigd is, maar door de ervaring als een onschatbaar voorbehoedmiddel erkend wordt, te bestrijden, tot schade zijner natuurgenoeten en tot schande voor hem zelven.

Maar

Maar waarom zoo vele woorden verspild? — D^r. C. spreekt niet dan van *geneesmiddelen*, (zie pag. 40) en hier is toch slechts van een *voorbehoedmiddel* de rede. Indien dus zelfs de redeneeringen van D^r. C. juist waren, zouden dezelve niet als gevolgtrekkingen op het onderhavige onderwerp kunnen toegepast worden. Opmerkenswaardig is het echter, dat op meer dan eene plaats onze Schrijver de Vaccine een *Geneesmiddel* noemt, en dus de begrippen van Genees- en voorbehoedmiddel met elkanderen verward; daar toch het eerste het *genezen* eener reeds bestaande ziekte beoogt, het andere daarentegen de *voorkoming* eener mogelijke ziekte ten doel heeft. Welke gevolgen deze verwarring op den loop der denkbeelden van onzen Schrijver natuurlijk moet gehad hebben, is gemakkelijk te beseffen, en wordt ook bevestigd door de valsehe gevolgtrekkingen welke D^r. C. maakt, en waartoe die verwarring van begrippen alléén als de aanleidende oorzaak te beschouwen is.

Maar niet alleen in de uitoefenende Geneeskunde, moeten wij tot de *Empirie* dikwijls onze toevlugt nemen; een practisch bruikbare en wijsgeerige leer der ziekten (*pathologie*) is niets dan eene onder een algemeen oogpunt gebragte ervaring. „*Het voorwerp der Geneeskunde*” zegt de voortreffelijke CURT SPRENGEL (1) *kan slechts waargenomen, als verschijnsel erkend, maar geenszins uit begrippen afgeleid worden. Het verstand (vernunft) heeft nimmer daadzaken voortgebracht, en kan aldus*

ook-

(1) *Handb. d. Pathol. T. 1. pag. 5.*

ook niet de gronden aan de hand geven op welke Ervarings kennissen berusten.

Men geloove echter niet dat wij de blinde grove *Empirie* hiermede bedoelen. Er is te veel onderscheid, tusschen op goed geluk aanwenden eens geneesmiddels, gelijk DELLALENA's ontvlambare aarde, en het beredeneerd gebruiken van zekere middelen, welke de Ervaring in bepaalde gevallen, als nuttig heeft doen kennen. Indien aldus het onbepaald aanwenden van de Vaccine onder de *kwakzalverijen* gerangschikt moet worden, alsdan behooren onder die kwakzalvers, HUFELAND, HEIM, REIL, RICHTER, HENKE, HARLES, MICHAELIS, KREIJSSIG, VON HILDENBRANDT, PINEL, WILSON PHILIP, VROLIK, à ROY, VAN DER BREGGEN, kortom alle beroemde Geneeskundigen in Europa; slechts D^r. C. is de eenigste die hierop eene uitzondering maakt. Zoude dit evenwel niet in eenen omgekeerden zin kunnen plaats vinden? — Ten minsten zoude ik de kwakzalverij van eenen HUFELAND of van eenen CAMPER, verre boven den eigenwaan van D^r. C. verkiezen. Ik bewonder echter den moed van onzen *anti-Vaccinateur* die eenen CAMPER bij name durft noemen, en kwakzalver te schelden; — CAMPER, dien de vreemdeling zelf nimmer dan met den bijnaam van de *Groote* noemt; en een Nederlander vergeet zich zoo verre, van dien grooten man den onteerendsten naam te geven, dien men aan eenen Geneeskundige geven kon! Neen, nimmer zal het aan iemand dan aan eenen dolzinnigen dweeper invallen, de asch van eenen in zijn leven en na zijnen dood even geachten Geleerde dusdanig te bezwalken! Gelukkig is het dat BOERHAAVE niet in de tijden der Ino-

Inoculatie of der Vaccinatie geleefd heeft, hij ware onfeilbaar door D^r. C. ook onder de kwakzalvers gerangschikt geworden. Maar zoude het nu niet als een bewijs van verdiensten kunnen worden aangezien, zich onder deze klasse bij D^r. C. gerangschikt te vinden? — De ABBERITEN verklaarden immers DEMOCRITUS voor zot! — Maar laat ons nu eens onderzoeken, waarom de Vaccine tot kwakzalversmiddel door D^r. C. gestempeld wordt. „De Vaccine is daarom onder de kwakzalverijen te rangschikken” zegt hij „omdat dezelve bij alle individus zonder onderscheid op dezelfde wijze wordt aangewend, en dat de Dosis voor alle voorwerpen oud of jong, dezelfde is. En daar het verschil van jaren en het individuëel gestel noodwendig een verschil in de vatbaarheid voor elke ziekte moet te weeg brengen, is de aanprijzing van een middel dat veilig op alle voorwerpen in dezelfde hoeveelheid kan aangewend worden, eene onbeschaamde kwakzalverij.” — In de eerste plaats zullen wij onderzoeken, of er dan geene zoogenaamde *rationeële* middelen bestaan, wier gave desniettemin bij alle Individuën onbepaald of dezelfde is. Onder deze klasse behooren zonder tegenspraak meest alle uitwendige middelen, welke, het zij ter genezing of ter voorkoming van inwendige ziekten worden aangewend; spaansche vliegen pleisters, fontanellen, baden, wrijvingen, stovingen, pappen en berookingen worden in geene bepaalde gave, naar ouderdom, geslacht, temperament enz: afgemeten; en waarom zal dan de Vaccine, die immers insgelijks als een soortgelijk middel beschouwd kan worden, hiervan eene uitzondering maken? — Men kan de Vaccine als een middel aan-

aanzien dat de pokstof in het ligchaam verzadigt; zoodat zij eens tot het verzadigingspunt gekomen, zich niet meer werkzaam betoont. En inderdaad leert ons de ondervinding, dat het onverschillig is of men veel of weinig Vaccine aanwent. Het *quantitative* schijnt hier niets af te doen, terwijl alles daarentegen van het *Qualitative* blijft afhangen. Dit verschijnsel is tevens een nieuw bewijs voor de onschadelijkheid der Vaccine, want indien dezelve schadelijke werkingen in het ligchaam zoude kunnen voortbrengen; alsdan zoude eene meerdere of mindere groote *quantiteit*, bijzondere nawerkingen moeten betoonen. Daar dit zich echter geenszins voordoet, is het klaarblijkelijk, dat de Vaccine een onschadelijk middel is, waarvan de werking zich alléén bepaalt tot het *neutraliseeren* der pokstof, of zoo men wil, tot het vernietigen der vatbaarheid voor de menschen pokken, zonder eenige andere werking hoegenaamd op de *Organisatie* uit te oefenen. Dit wordt door een dagelijks voorkomend verschijnsel volkomen bewaarheid, namelijk, dat wanneer de Vaccine zonder vrucht aangewend wordt, of zoo als men gewoonlijk zegt *niet vat*, er geene bijzondere verschijnselen hoegenaamd waargenomen worden. Indien ook de *Organisatie* door de Vaccine op eene andere wijze kon aangedaan worden, dan die welke de vernietiging der vatbaarheid voor de menschenpokken bedoelt, zoude er alsdan geene zichtbare verschijnselen zich vertoonen? —

De Vaccine is dus een onschadelijk middel, waarop de organisatie niet terugwerkt, indien er geene vatbaarheid voor de pokken bestaat. Men kan dus zonder schroom oude en jonge, zwakke en sterke ge-

gestellen dezelfde gaven toedienen; op dezelfde wijze, zoo als men zonder naauwkeurige bepaling zich van alle andere onzijdige middelen uit het planten- of dierenrijk bedient. —

Deze door ons gemaakte sluitregel is op rede en ervaring (*Ratio et experientia*) gegrond; en is dus een bewijs, dat de Vaccine geen grof, blind, of dom *empirisch* middel is; en dat de *Vaccinatores* verre van kwakzalvers te zijn, als *Rationede Empiristen*, (die D. C. toch zoo hoogacht) handelen, indien zij de aanwending van dit heil aanbrengend voorbehoedmiddel, met geestdrift bevorderen; alhoewel de Vaccine een *specificum* is, en D. C. alle *specifica* verwerpt. Daar nu die geneesheer welke een *specificum* aanwent insgelijks in de oogen van onzen Schrijver een kwakzalver, een tweeden *DELLALENA* is, zal het immers noodzakelijk zijn ons ook van dien blaam te zuiveren. Tot dit einde zal het slechts noodig zijn te herinneren, hoe beklagenswaardig het zijn zoude, indien de geneesheeren alle *specifica* als kwakzalversmiddelen verwerpen zouden; in dat geval zouden zij aan niemand *Kina* in de Koorts, *Kwikzilver* in de Venerische ziekte, *Zwavel* in de Schurft, *Vingerhoedskruid* in de Organische ziekte van het Hart, *Varenkruidswortel* tegen de Lintworm, *Meckrap* in de *Rachitis*, *Gebrande Zeespons* in de Kropgezwollen, *Belladonna* als voorbehoed middel tegen de mazelen, durven voor te schrijven; omdat alle deze middelen, *Specifica* zijn, dat is, middelen die op eene ons onbekende wijze zekere ziekten voorkomen of genezen. (1) Hoe ellendig zouden niet

(1) Zie HECKER *Ther. Gen. 2 Th. 2 Abth. Gotha 1816 S 787, 789.*

niet de arme lijdens er aan zijn, indien alle Artsen *Systematici* gelijk D^r. C. waren! — Indien voor het overige de aanwending van *specifica* slechts den kwakzalver betaamt, alsdan gelieve D^r. C. zijnen geliefkoosden F. HOFFMAN als eenen zoodanigen te begroeten. Immers bezitten wij van dezen geneeskundigen *polijgraphus* eene *Dissertatio* het NUT van zekere *specifica* betoogende; dezelve voert ten titel *Dissertatio, de SPECIFICA quorundem remediorum efficacia* (Halaë 1763 in 4to.) Waaruit ik de gevolgtrekking maak, dat indien F. HOFFMAN de Vaccine gekend had, hij geenszins de plaatsen hierop toegepast zoude hebben die D^r. C. (pag. 45-46) aanhaalt, welke, wel is waar op *geneesmiddelen* maar op geen *voorbehoedmiddel* toepasselijk zijn, gelijk reeds genoegzaam uit de eersre woorden; *Nullum esse remedium genus*, blijkt. Ook hier kan men dus op onzen Schrijver de spreuk toepassen, door hem zelven aangevoerd; *Sijstematis ardor, veritatis sepulchrum*.

Ik geloof het dus overtuigend genoeg bewezen te hebben hoezeer D^r. C. dwaalt, indien hij de Vaccine als een kwakzalversmiddel tracht te doen voorkomen; daar dezelve in tegendeel eene op *Ratione*le, *Empirie* gevestigde, volmaakt veilige, onschadelijke en generlei nadeelige gevolgen na zich slepende kunstbewerking is; hoe is het dan mogelijk dat onze Schrijver de stelling belagchelijk vinden kan „dat een kind dat sterk „genoeg is om te leven, het ook is om gevaccineerd „te kunnen worden?” — Wij voor ons zouden er geen de minste zwarigheid in vinden een pasgeboren kind, tijdens eene kwaadaardige *Epidemie* onmiddellijk te Vaccineren; daar de ondervinding geleerd heeft,

dat

dat de kinderen niet alleen na, maar zelfs vóór hunne geboorte, voor de pokken vatbaar zijn; (zie pag. 52.) te meer daar de kunstbewerking der Vaccinatie, als *operatie* beschouwd, van hoegenaamd geen belang is, de ziekte op zich zelve het gestel geheel niet schokt, en daarentegen het teedere wichtje voor de zoo gevaarlijke pokziekte vrijwaart. —

Wij willen, noch kunnen voorts onzen Schrijver, in zijne ter bestrijding der *viijfde* grondstelling, noodig geoordeelde staathuishoudkundige uitweiding, over het formeren van sterflijsten volgen, daar wij ons voorgenomen hebben, niets, dan hetgene in een *geneeskundig* opzigt tot het onderwerp behoort, te onderzoeken; slechts eenige gewigtige punten zullen wij aanmerken, die echter voldoende zullen zijn om het nuttelooze en ongegronde van des Schrijvers gansche redenering te bewijzen. — Na eene lange en ingewikkelde redekaveling, over de onzekerheid der sterflijsten en de wijze waarop dezelve geformeerd behooren te worden, geeft D^r. C. ons het vergelijkend voorbeeld van twee sterflijsten, van elke der steden Weenen, Parijs, en Montpellier, op verschillende tijden vervaardigd, waaruit hij de gevolgtrekking maakt, dat de sterfte sedert de invoering der Vaccine eer vermeerderd dan verminderd is. Men moet bekennen, dat dit argument zeer veel zou afdoen, en aanmerkelijk ten nadeele der Vaccine uitkomen, indien de opgave van D^r. C. juist ware. Maar het gaat hem hier zoo als elders; door stelselzucht verbijsterd, zijn al zijne gevolgtrekkingen uit eenzijdig beschouwde *facta* opgemaakt, en dus altoos valsch. Immers de opgegevene sterflijsten loopen over

E

de

de jaren 1789 tot 1807, en van 1807 tot 1812 voor Weenen; van 1723-1763. en van 1801-1817 voor Parijs, en van 1771-1792 en van 1792-1806 voor Montpellier. Indien wij nu de gebeurtenissen nagaan, welke in genoemde verschillende jaren, in die steden, hebben plaats gehad, zullen wij, naar ons inzien, niet onduidelijk bewijzen, dat niettegenstaande het getal dooden vermeerderd scheen, de sterfte, ten opzichte van de wezenlijke bevolking der opgemelde steden, evenwel aanmerkelijk verminderd was. De juistheid dier stelling blijkt uit de navolgende bedenkingen.

1°. Dat in de eerste reeks van jaren, geene bekende redenen bestaan, waardoor het getal dooden buitengewoon talrijk zoude geweest zijn, terwijl dit in de tweede reeks daarentegen het geval wél is; daar Parijs, bij voorbeeld, van 1807 tot 1817 tweemaal door geduchte vijandelijke legers is bezet geworden, en onderscheidene bloedige veldslagen, als het ware, onder de muren dier hoofdstad plaats hadden, terwijl tevens een aantal gekwetsten aldaar eene schuilplaats zochten, waaronder vele die na den terugtogt van Moskow en de nederlagen in Spanje, hunnen laatsten adem aldaar kwamen uitblazen. Men herinnere zich ook met welk eene vreeselijke woe-
de de *Typhus* en de *Gangraena Nosocomialis*, destijds in de Geëllieerde en Fransche Legers heerschten, en men zal weldra overtuigd zijn, dat het grootste getal der overledenen niet tot de bevolking van Parijs behoorden, of door eene onvoorziene ramp van hun leven beroofd werden, en dit getal dus onder de buitengewone sterfgevallen moet gerangschikt

schikt worden. De bevolking der stad Parijs, is voor het overige, gelijk bekend is, aanmerkelijk toegenomen, niettegenstaande Oorlog en Conscriptie. Dit laatste zoude zelfs tot een *negatief* bewijs kunnen verstrekken, dat de sterfte in die Hoofdstad, in de laatste jaren aanmerkelijk verminderd is.

2°. Geeft ons *dr. c.* wel het getal Dooden volgens de sterflijsten, maar verzwijgt tevens hoe groot het getal der Geboorten was, even als den algemeenen staat der bevolking; hierdoor missen wij het noodzakelijke ter vergelijking. Zeer leed doet het ons door tijdsgebrek buiten staat gesteld te zijn dit na te sporen; daar wij ons overtuigd houden, dat indien wij het getal der door de staatkundige gebeurtenissen, en de kansen van den Oorlog gesneuvelden, van het opgegevene getal dooden zouden kunnen aftrekken, er een zeer aanmerkelijk *bonus* ten onzen voordeele zoude overblijven.

3°. Getuigen alle Schrijvers, en onder anderen de beroemde REIL, (1) van de ontzaggelijke vermeerdering, welke men overal in de bevolking bespeurt. Eene oppervlakkige beschouwing, kan zelfs een' ieder hiervan overtuigen. Maar wat nog meer is, *dr. c.* zelf zegt (*pag. 59*) „dat de bevolking onbegrijpelijk snel voortgaat, en ongeëvenredigd vermeerdert.” Indien dus de *vermeerdering* der bevolking over het algemeen blijkbaar is; hoedanig is dan de door *dr. c.* vooronderstelde grootere sterfte hiermede overeen te brengen? — Men ziet dus wel in, dat deze bekentenis, aan onzen Schrij-

(1) *L. c. pag. 349-350.*

Schrijver onwillekeurig is ontglipt. Zoo magtig is de kracht der waarheid, dat zij als het ware tegen wil en dank doordringt, niettegenstaande al de moeite, die men zich geeft, haar te omsluijeren. Deze *vermeerdering* der bevolking, geeft aan Dr. C. stof om ons eene aanstaande *Epidemie*, of eenig ander algemeen onheil, *ex tripode*, te voorspellen. Het blijkt dus dat *Doctor LUDEMAN'S* kunst nog niet vergeten is *les beaux Génies se rencontrent*. —

En indien men nu eens aan Dr. C. wilde toegeven, dat de sterfte standvastig dezelfde blijft, en dat het boven de menschelijke magt gaat iets tot de meerdere toe- of afnemng der bevolking bij te dragen; vragen wij, of het dan onverschillig is, in eenen teederen ouderdom te sterven, voordat men eigenlijk weet, dat men geleefd heeft, of ten minste zoo lange op de aarde gespaard te worden, totdat men er of de genoegens of de ellende van heeft leeren kennen? — En is het niet pligt, indien het in ons vermogen is des menschen leeftijd te rekken, al ware het ook slechts voor ééne dag, alles hiertoe aan te wenden? — Hoe veel ongelukkigen zijn er voorts niet, die ten gevolge der pokkenpest, hunne zintuigen of geheel of gedeeltelijk verloren hebben, of wier edelste organen dusdanig aangedaan zijn, dat hun leven eene aaneenschakeling van lijden is? — En indien dit alléén het voordeel ware, dat de Vaccine ons aanbrengt, waarlijk, het ware reeds een zegen voor het menschedom; en thans daar wij door dit gezegend middel leven, gezondheid en schoonheid kunnen bewaren, trachten dwaalgeesten die tijden te herroepen, waarin de stad Amsterdam alléén jaarlijks 600 slagtoffers aan

aan deze pest verloor; waarin een Huisvader zich gelukkig achtte, wanneer zijn kroost met een misvormd aangezicht, echter zonder verder ongemak, uit de klauwen dier *Hydra* ontsnapte. Neen, ik herhaal het, zelfs indien het getal dooden in evenredigheid der bevolking altoos hetzelfde blijft, en dat aldus in meer gevorderde jaren, dien tol aan de Natuur moet betaald worden; die voorheen reeds in de teederste jeugd geëischt werd, is en blijft het eene onvergelykelijke weldaad, leven en gezondheid onbepaald te kunnen rekken en bewaren. —

Een zonderling argument trekt nu Dr. C. uit de vreesselijke sterfte, die in de Vondelingshuizen altoos geheerscht heeft, en nog heerscht. „Men heeft „ook mijns inziens” zegt onze Schrijver „niet ge- „noeg acht gegeven op eene waarneming, die bij- „kans in alle groote steden in Europa gemaakt is, „en die ik met de Vaccine in verband *wil* be- „schouwd hebben. Ik meen de verbazende sterfte „in de Vondelingshuizen.” Ik voor mij geloof, dat men aan Dr. C. dezen *zijnen wil* niet kan toegeven, uit hoofde dat Hij geene waarnemingen van vroegere jaren, dan die, in welke de Vaccine ontdekt is, opgeeft. Er ontbreekt dus ook hier, het punt van vergelijking. En toegegeven, (maar niet toegestemd) dat de sterfte in de Vondelingshuizen met die van vroegere jaren overeenkomt; welk bewijs levert dit tegen de Vaccine, daar het toch algemeen bekend is, dat buiten die gestichten, de sterfte, onder de kinderen vooral, onbegrijpelijk veel verminderd is? — Hoe verbazend groot de sterfte in de Vondelingshuizen altijd was, en zelfs langen tijd vóór het in-

voeren der *Vaccine*, getuigt GIRTANNER. (1) Hij zegt onder anderen dat, „van 1,01000 kinderen „sedert 1774 in het Vondelingshuis te Parijs opge- „nomen, er in 1790 slechts 15,000 overig „waren. In het Vondelingshuis der hoofdstad van „een aanzienlijk Duitsch Vorstendom, is sedert „27 Jaar, slechts één enkele Vondeling tot de „mannelijke jaren gekomen. Van 1763 tot 1781 „hebben in Kassel van 740 kinderen, die in het „Vondelingshuis opgenomen zijn, nauwelijks 10 „hun veertiende jaar bereikt.” Dit bewijst, geloof ik, genoegzaam dat de sterfte in die Gestichten altoos uitermate groot was, zonder dat de *Vaccine* hierop eenigen invloed uitgeoefend hebbe. Ik kan daarentegen met de meeste overtuiging verzekeren, dat sedert de invoering der *Vaccine* de sterfte alleraanmerkelijkst verminderd is in deze gestichten. — Dit *argument* van D^r. C. is dus eene *Hypothese*, en wel van de onverdedigbaarste soort. „*Ne observationibus ac „experimentis Hypotheses nituntur,*” zegt de beroemde CURT SPRENGEL (2) „*vana sunt figmenta, quae dum vanitate nostrae adulantur, a veritate nos maxime remoyent.*” —

Hoe tegen alle gezonde wijsbegeerte en ware Geneeskunde aandruischend, is nu niet insgelijks de kort hierop volgende stelling van D^r. C., „dat” namelijk „de „Geneeskundige slechts met de *zleke* bevolking te „doen heeft!” — Het *voórkomen* van ziekten, houdt dus op een der dierbaarste pligten van den Genees-
heer

(1) *Verh. over de ziekte d. kind.* p. 99 en volg.

(2) *Instit. physiol. Pars. 1. pag. 21.*

heer te zijn? — Begint nogtans GAUBIUS niet zijne *Pathologie* met de woorden, *Vita, Sanitas, Morbum, Mors, stadium Medicum Naturae humanae in hoc terrarum orbe absolunt?* — (1) En de *definitie*, welke men gewoonlijk van de Geneeskunde geeft: *Medicina est ars Sanitatem tuendi, et Morbos debellandi*, (2) stelt die niet het onderhouden der gezondheid bovenaan? — Waarlijk het zoude er allerellendigst met de Maatschappij uitzien, indien den Arts de *prophylaxis* onbekend ware. Ik kan niet vooronderstellen, dat D^r. C. de voorbehoeding der ziekten zoo zeer uit het oog verliest, als men uit de aangehaalde zinsnede wel zoude kunnen opmaken; ten minste zoude ik in dit geval zijne Cliënten van harte beklagen. —

Uit al deze deels gewaagde, deels ongerijmdé of valsche stellingen, maakt onze Schrijver nu de volgende resultaten op.

1°. Dat de sterfte, *absolute* vermeerdert.

2°. Dat de sterfte met betrekking op de zieken vermindert.

3°. Dat de sterfte met betrekking op de bevolking standvastig dezelfde blijft. —

Het eerste punt zegt D^r. C. behoeft geen bewijs. — Waarom dan niet? — Te meer daar al de aangevoerde zoogenaamde bewijsgronden, welke de vermeerdering der sterfte zoude moeten betoogen, tegen zich zelve getuigen? — Betrekkelijk het *twede*
punt

(1) Leven, Ziekte, Gezondheid en Dood, bepalen den Werkkring des Geneesheers op deze aarde.

(2) De Geneeskunde is de kunst van de Gezondheid te bewaren en de Ziekten te genezen. —

punt, vraag ik, wat aan onzen Schrijver, het regt geeft thans een grooter getal zieken dan eertijds aan te nemen? Waar zijn de bewijsgronden, dat er thans $\frac{25}{1000}$ meer zieken dan eertijds zijn? — Even zoo min bewijst hij hetgene hij in het *derde* punt vooronderstelt, namelijk, dat het *relatief* getal dooden geene verandering heeft ondergaan: van waar dan die ontzaggelijke vermeerdering der bevolking, die onzen Schrijver zoo bevreesd doet zijn, dat hij spoken op klaren lichten dag ziet? — Neen waarlijk dit is geen betoogen, vooral indien men zoo als D^r. C. doet, telkens de getuigenis van het gezonde verstand inroept. —

Eene op de befaamde Leer der *praedestinatie* gevestigde *Litanie*, besluit nu de zoogenaamde *argumenta negativa* van D^r. C.; die inderdaad *negatief* zijn, daar zij niets hoegenaamd tegen de Vaccine bewijzen. —

Wij komen thans tot de zoogenaamde *Argumenta positiva* van D^r. C. „Deze” zegt hij „zijn, als het „ware, de slotsom van alle bewijsgronden, die van „het jaar 1796 af tot heden toe door de Vaccinato- „res verzameld zijn.” Verre echter hiervan, zijn ons onderscheidene Argumenten bekend, die veel klemmen- der, veel meer afdoende zijn, tot het betoogen van de voordeelen der Vaccine, dan die welke D^r. C. goedgevonden heeft aan te voeren. Ik geloof voorts, dat men met regt aan D^r. C. mag vragen, wie toch die Vaccinatores waren, welke de stelregels aange- geven hebben, die Zijn Ed.Z G. hier aanhaalt? Onze Schrijver, die anderszins vrij naauwkeurig is in het aanwijzen der Autoriteiten, die, volgens hem, tegen de Vaccine pleiten, vergeet echter ons hier te onderrigten, waar

waar hij die stelregels, als door *alle* voorstanders der Vaccine aangenomen, heeft geboekstaafd gevon- den. Daar echter D^r. C. huiverig schijnt te zijn, de namen van nog levende Geneeskundigen te noe- men, ware het immers genoeg geweest, (zoo als hij op meer dan eene plaats doet) dezelve zoo ken- baar mogelijk aan te duiden. —

Ik geloof voor het overige met grond te kunnen be- weren, dat onderscheidene door D^r. C. onder zijne *Ar- gumenta positiva* opgegevene stelregels, door het groot- ste gedeelte van het geneeskundige publiek nooit erkend zijn geworden. Indien *eenig* Geneesheer, voorbarig, of uit Enthusiasmus voor de goede zaak, te ver- gegaan is, en alzoo aan de Vaccine eigenschappen heeft toegeschreven die met de ervaring strijden, is dit daarom een bewijs dat *alle* voorstanders der Vac- cine even zoo denken? Wij hebben reeds hier vo- ren meermalen de *manoeuyre* van onzen *antivaccina- teur* opgemerkt, namelijk van zich zelve eene meest mogelijk voordeelige *positie* uit te kiezen, om dus op een door hem *zelve* gekozen *terrein* zich te kunnen verdedigen. Dit is insgelijks op deze plaats het geval, en al hetgene wij desaangaande bij gelegenheid der *Argumenta negativa* gezegd hebben, is volmaakt ook op het tegenwoordige onderwerp toe- passelijk. —

Thans zullen wij overgaan tot het onderzoek der gronden, welke D^r. C. ter wederlegging zijner opgestel- de *Argumenta positiva* aanvoert.

I. De koepokstof is een veilig en schuldeloos gift.

Ja, zij is en veilig en schuldeloos, maar geen gift

gift, gelijk wij reeds hierboven, zoo wij vermeenen, zonder tegenspraak bewezen hebben. Indien de Vaccine een *gift* ware, moest zij immers natuurlijk in de eigenschap van alle anderen giften deelen, van, namelijk, *den dood te kunnen veroorzaken*. Daar er echter nog *nooit iemand door de onmiddellijke uitwerking der koepokstof gestorven is*, mist dezelve, bij gevolg, die eigenschap, welke een *gift* als zoodanig kenmerkt; *ergo* is de Vaccine *geen gift*. En welke ongerijmdheid is het toch, een gift voor veilig en schuldeloos te houden! — Heeft D^r. C. wel om de tegenstrijdigheid gedacht, die in den door hem opgestelden stelregel bestaat? — Kan hij vooronderstellen, dat wijsgeerige Artsen eene dusdanige ongerijmdheid tot eenen stelregel zouden kunnen aannemen? — Deze dwaling is te grof. — D^r. C. beroept zich eindelijk op zijne te voren aangevoerde bewijsgronden, — die wij echter alle, zoo als ik vermeen, vrij voldoende wederlegd hebben. Wij zeggen dus *notre remarque subsiste*.

II. *De inenting der koepokken, verdient boven die der natuurlijke pokken gesteld te worden.* —

Aan deze uitspraak, hechten wij met een vol vertrouwen ons zegel. D^r. C. echter op zijne te voren opgestelde schijngronden steunende, wier nietigheid wij nogtans genoegzaam bewezen hebben, verklaart dezen door de Ervaring bevestigden stelregel voor ongerijmd en valsch. Indien men echter de navolgende daadzaken in aanmerking neemt, zal men zich met den meesten grond overtuigen kunnen

nen, van de ontzaggelijke voordeelen, welke de Vaccine boven de Inoculatie bezit. 1°. Door de inenting der natuurlijke pokken (inoculatie), kan eene Epidemie van Menschenpokken worden voortgebracht, wier gevolgen onberekenbaar zijn; (1) terwijl bij de koepokken, wier aanstekings-stof geen *miasma* is, zulks nimmer is te vreezen. 2°. Bestaan er een vrij aanmerkelijk getal voorbeelden van doodelijke gevolgen der inoculatie, door verschillende Schrijvers opgeteekend; zoodat een geïnoculeerd voorwerp, altoos in gevaar is deze kunstbewerking met zijn leven te boeten. De Vaccine in tegendeel, even veilig als schuldeloos, heeft nog nimmer den dood ten gevolge gehad. 3°. Kan de inoculatie niet aan alle voorwerpen, van welken ouderdom het ook zij, in alle jaargetijden en onder alle omstandigheden geschieden; daar de koepok-inenting zonder eenige voorbereiding, bij alle voorwerpen, in alle jaargetijden, en in alle omstandigheden, zonder eenigen hinder kan ondernomen worden. —

III. *De koepok-inenting veroorzaakt altijd eene plaatselijke en nooit gevaarlijke uitbotting.*

De Vaccine veroorzaakt in gewone gevallen slechts eene

(1) Men was zelfs zoo bevreesd voor eene *Epidemie*, welke de inoculatie menigmaal veroorzaakte, dat de Regering van s'Hage, toen ten tijde, een besluit nam, waarin het verboden werd, dat in die stad iemand mogt geïnoculeerd worden, indien aldaar geene pokken heerschten. Zie v. SWIETEN *Comm. in Boerh. pag. 149 Tom. V. L. B. 1772. 4°.*

eene plaatselijke uitbotting; dat zij in buitengewone of zeldzame gevallen, van eene algemeene *eruptie* zoude kunnen vergezeld gaan, is mogelijk; maar alsdan is het eene uitzondering op den algemeenen regel, dat ook tevens, uit de door D^r. C. aangehaalde plaats uit REIL (1) blijkt. Maar waarom schrijft dan onze *anti-vaccinateur*, de zinsnede niet in zijn geheel af, die hij uit REIL aanhaalt? — Omdat alsdan deze het tegendeel van de bedoeling des aanhalers bewijst. Wij zullen te dien einde doen hooren, wat onze Schrijver met voordacht weggelaten heeft.

„*Es ist mir wahrscheinlich, dass es (das Examthem)*
 „*besonders da es unbeständig ist, einen zufälligen*
 „*Ursprung, und die Natur der Varicellen habe,*
 „*und vielleicht nur bei solchen Individuen entstehe,*
 „*die zugleich von den Menschen-pocken angesteckt*
 „*sind, bei denen aber die Ansteckungskraft dieser*
 „*letztern durch die Kuhpocken so geschwächt ist,*
 „*dass sie nur Blattern in der Form der Varicellen*
 „*hervorzubringen vermag.*” (2) — Wij laten het thans aan de beoordeeling van iederen juist denkenden over, de opregtheid van D^r. C. in het aanhalen van *autoriteiten* naar waarde te schatten; daar wij reeds onderscheidene malen gelegenheid hadden, dergelijke niet

(1) l. c. pag. 365.

(2) Het komt mij zeer waarschijnlijk voor, dat dit uitslag, vooral daar het onbestendig is, van eenen toevalligen oorsprong en van den aard der *Varicellen* zij, en misschien slechts bij dusdanige *Individus* ontstaat, die door het *miasma* der menschenpokken aangestoken zijn, bij welke echter de aanstekende kracht der pokken, door de *Vaccine* dusdanig verzwakt is geworden, dat daardoor slechts pokken in den vorm van *Varicellen* hebben kunnen worden voortgebracht. —

niet zeer *delicate* door hem gebezigde kunstgrepen, aan den dag te brengen. —

Het nooit gevaarlijke der *Vaccine* hebben wij, hoop ik, overtuigend genoeg bewezen; zoodat ons alleen nu maar den wensch overblijft, dat de grondstellingen van D^r. C. en derzelve openbaar - making, even zoo onschadelijk zijn mogen.

IV. *De koepok-inenting werkt op dezelfde wijze op alle individus zonder onderscheid.*

Wij zullen in navolging van onzen Schrijver ons hier ook slechts op het hiervoren afgehandelde beroepen. —

V. *De Vaccine is een zeker altoosdurend en onfeilbaar voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte.*

Deze stelregel is volkomen waar, indien de woorden *altoosdurend* en *onfeilbaar* niet in derzelve *absoluten*, maar wel in derzelve *betrekkelijken* zin genomen worden. Want welke menschelijke uitvinding kan zich op volmaaktheid beroemen? — De *Vaccine* is volgens mij, *een bijna altoosdurende en bijna onfeilbaar voorbehoed middel tegen kinderziekte*. Omdat, werkelijk altoosdurend en volstrekt onfeilbaar, slechts *Hijis*, wiens Wil genoegzaam was, tot het daarstellen der werelden. De gegrondheid dier stelling, volgens onze uitlegging, is dus, niettegenstaande alles wat D^r. C. tegen dezelve aanvoert, eene stellige waarheid. 1°.” Dat de koepok - inenting „een altoosdurend en onfeilbaar voorbehoedmiddel is, „zal dan slechts als eene bewezene waarheid kunnen „aangenomen worden”, zoo zegt D^r. C. „als er een men-

„mensen leeftijd is voorbijgegaan”. Deze stelling toegevend, vragen wij, op hoe vele jaren D^r. C. eenē menschen leeftijd schat? Deze leeftijd op een gemiddeld tijdperk van zestig jaren gebragt, schijnt ons meer dan voldoende. Daar er nu *authentieke* berigten bestaan, van personen, die toevallig, meer dan zestig jaren geleden, door de koepokken aangedaan werden, en naderhand, altoos voor de besmetting der kinderziekte onvatbaar bleven, (1) vervalt de geheele schijnbaar aannemelijke tegenwerping van onzen Schrijver. — Dat 2°. „er menschenpokken „soms tijds waargenomen zijn bij gevaccineerde voorwerpen”, willen wij geenszins bestrijden. Deze gevallen zijn echter *zeer zeldzaam*, zoo als uit het hiervoor gemelde *Report of the college of Physicians of London* blijkt. Men vindt in hetzelfde de navolgende woorden: „Amongst several hundred thousand cases, with the results of which the college have been made acquainted, the number of alleged failures have been surprizingly small.” (1) Dit is ook het resultaat der ervaring van FOTHERGILL, HUGO en ALBERS. Indien dus de besmetting met de natuurlijke pokken, na eene geregelde Vaccinatie, tot de *zeldzaamheden* behoort; (2) alsdan staat dit

(1) Zie *Report of the medical Faculty of Kiel*; bij WILSON PHILIP l. c. pag. 400.

(1) Onder verscheiden honderd duizend gevallen, waarvan de resultaten ter kennis van het Genootschap zijn gebragt, is het getal van opgegevene mislukkingen verwonderingswaardig gering.

(2) RICHTER (l. c. pag. 357.) zegt: dat van 250,000 gevaccineerde voorwerpen 50 gezegd werden de natuurlijke pokken naderhand gekregen te hebben, waarvan echter slechts 10 gevallen eenigzins geloofwaardig zijn.

dit gelijk met die *zeldzame* gevallen, welke men opgeteekend vindt van personen, die twee of meermalen door de natuurlijke menschenpokken zijn aangestast geworden. Men vergelijke slechts hetgene DIEMERBROEK (1) BURSERIUS (2) CURT SPRENGEL (3) WILSON PHILIP (4) desaangaande opgeteekend hebben, en men zal overtuigd zijn, dat indien de Vaccine in dit geval met de natuurlijke pokken gelijk staat, het voordeel nog altoos aan de zijde der Vaccine blijft; daar het uit de opgemelde waarnemingen van FOTHERGILL, HUGO en ALBERS blijkt, dat in die zeldzame door hen opgeteekende gevallen, de pokken nimmer gevaarlijk werden, maar steeds zachtelijk afsliepen. — 3°. „Ontkent D^r. C. de mogelijkheid om de ware van de valsche Vaccine te onderscheiden.” Dat dit niet alleen *mogelijk* is, maar zelfs met een weinig oplettendheid voor eenen *zaakkundigen* geheel niet moeilijk valt, is aan elken Geneeskundigen, die met de Geneeskundige Litteratuur onzer Eeuw gelijken tred gehouden heeft, overvloedig bekend. Het doet mij leed, dat ik mij genoodzaakt vind D^r. C. hiervan onkundig te moeten vooronderstellen te zijn. Hij die toch *ex professo* over de Vaccine schreef, behoorde van een hoofdpunt, dat tot derzelver aanwending behoort, niet zoo geheel als een blinde van de kleuren te oordeelen.

In

(1) l. c.

(2) l. c. pag. 157.

(3) Op. c. Tom. II pag. 478.

(4) l. c. pag. 400.

In de eerste plaats, heeft JENNER zelf op het duidelijkst de teekenen opgegeven, aan welke men de echte van de valsche Vaccine kan onderscheiden. Voorts vindt men in het meergemelde Werk van WILSON PHILIP (1), deze merkteekenen zeer naauwkeurig opgegeven. En eindelijk kan men in het reeds aangehaalde Werk van HENKE (2), deze onderscheidings-teekenen insgelijks zeer duidelijk beschreven vinden. SACCO heeft zelfs, in zijne Verhandeling over de Vaccine, de valsche koepokken afgebeeld. — Ziedaar dan, geloof ik, een genoegzaam aantal aanwijzingen van Schrijvers, waarin D^r. C. het hem onbekende onderscheid, tusschen de valsche en echte Vaccine, naauwkeurig beschreven en afgebeeld kan vinden, en die hem dus van de mogelijkheid eener onderscheiding met zekerheid kunnen overtuigen. Dat voor het overige, de erkenning der verschillende variëteiten der Vaccine, oplettendheid, grondige geneeskundige kennis en ervaring vordert, is onbetwisbaar. Maar deze vereischten zijn niet alleen hoogstnoodzakelijk voor die gene die zich met het Vaccineren onledig houdt, in tegendeel zijn zij het, die den waren Geneesheer te allen tijde kenschetsen. „Onwetende, verwaande, roekeloze halfwezens, op onzen wetenschappelijken bodem,” zegt de geleerde D^r. MOLL „Vaccineren slechts, Vaccineren mo- gelijk veel, en brengen door gebrek aan kennis der vereischte verschijnselen, na deze bewerking, door eigenwaan, door de moeijelijkheid van een herhaald onderzoek, door onoplettendheid op den gang des werks

(1) Appendix van het eerste Deel.

(2) Bladz. 388.

„werks, de hoogste schade toe, aan de personen „die zich op hunne behandeling gerustelijk meenen „te kunnen verlaten, en het gewigtigste nadeel, aan „de bevordering der goede zaak, daar zij de geval- „len doen geboren worden, in welke het vooroor- „deel en de kwaadwilligheid een rijkelijk voedsel „vinden” (1). 4°. „Dat dezelfde stof dan eens echte dan „eens valsche koepokken voortbrengt”, merkt D^r. C. op het gezag van JAWAND aan. Indien onze Schrijver slechts de dagelijks voorkomende *anomalien* in het plantenrijk had in het oog gehouden, zoude hij waarschijnlijk deze tegenwerping niet gebezigd hebben. Voor het overige heeft JENNER (2) reeds opgemerkt dat kinderen, welke aan *Herpetische* uitslagen leden, meestal valsche Vaccine-pokken kregen, niettegenstaande dezelve met echte stof gevaccineerd werden. Hierdoor wordt dus dit verschijnsel op eene eenvoudige wijze verklaard: zoodat in dit geval het voortbrengen van echte of valsche Vaccine-pokken, niet zoo zeer aan de stof als aan het voorwerp zelf ligt. 5°. „Erkent D^r. C. even zoo min eene valsche „kinderziekte als eene valsche Vaccine „zoodat er „tusschen *variolaë* (pokken) en *varicellae* (valsche „pokken) geen wezenlijk onderscheid bestaat; „en wat het wezen der ziekte betreft valsch en „ongegrond is.” — Wij vinden ons in de noodzakelijkheid ook deze stelling van onzen Schrijver, als met de getuigenis der meest geachte, ja zelfs van alle beroemde Geneeskundigen, strijdig, te verklaren. Immers

(1) Zie HIPPOCRATES *Magazijn*, IV Deel, III Stuk, pag. 126.

(2) Zie W. PHILIP l. c.

mers sedert SAUVAGES (1) vindt men deze valsche pokken, bij alle *Nosologisten* beschreven: CULLEN, (2) VOGEL, (3) HEBERDEN, (4) VAN SWIETEN, (5) PINEL, (6) CURT SPRENGEL, (7) HUFELAND, (8) verklaren eenstemmig de valsche pokken (*varicellae*) voor een bijzonder *Genus* der pokziekte, voor eene *varieteit* of *species* derzelve. HUFELAND (9) zegt, dat echte en valsche pokken, zich tot elkander verhouden, als mazelen tot roodvonk. Dit is tevens het gevoelen van WILLAN (10) terwijl in het *Med. et Phys. Journal van 1805* men eene gekleurde plaat vindt, waarop D^r. RING de valsche pokken zeer schoon afgebeeld heeft. De beroemde Geneesheer D^r. HEIM, heeft bovendien eene zoo naauwkeurige beschrijving der valsche pokken en der merkteekenen, welke dezelve van de echte onderscheiden, gegeven, dat het thans bijna niet meer mogelijk is dezelve temiskennen. (11) Is het nu met eenige waarschijnlijkheid denkbaar, dat

(1) *Nosol. Method. Cl. 3. ord. 1. gen. 3.*

(2) *Synopsis. Nosol. Meth. vol. II. pag. 134.*

(3) *De Cogn. et cur. Corp. H. Affect. pag. 94.*

(4) *Med. Transact. Tom. I.*

(5) *l. c. pag. 10.*

(6) *Nosogr. Philos. Class. II. Gen. II.*

(7) *l. c. pag. 482.*

(8) *System. d. prakt. Heilk. B. II. Th. II. pag. 144.*

(9) *l. c.*

(10) *Treatise on Vaccine Inoculation.*

(11) Zie HENKE *op. Cit.* pag. 356.

dat zoo vele beroemde praktische Artsen zich zoo grof zouden bedrogen hebben? — De stelling, die D^r. C. aanneemt, is, wel is waar, door REIL (1) en door D^r. NIEDT (2) ruim *twintig* jaren geleden geopperd, maar daarentegen door STIEGLITZ roemrijk wederlegd. (3) En inderdaad, indien het wezen der ziekte *identisch* ware, wat is dan de oorzaak, dat de *varicellen* niet zeldzaam meermalen den mensch aandoen, terwijl dit bij de echte pokken eene buitengewone zeldzaamheid is? Waarom, indien het wezen der ziekte één is, verhinderen de *varicellen* niet de aansteking met de echte pokken, en *vice versa*; daar het toch algemeen bekend is, dat de *varicellen* even zoo min de vatbaarheid voor de kinderziekte, als deze de vatbaarheid voor de *varicellen* wegnemen? Dat er echter eene zekere verwantschap, tusschen de smetstof der pokken en die der *varicellen* bestaat, is niet te loochenen; daar men zeer dikwijls deze ziekten gelijktijdig ziet heerschen. Ook het *individueel* gestel kan de smetstof doen ontaarden of verbasteren, naar mate de vatbaarheid en het Organische zamenstel der vaste en vloeibare deelen verschillen. Eene dusdanige ontaarding, verklaart geen goed Ziektekundige door een zeker *toeval*, gelijk D^r. C. wil; maar uit goede *Theoretische* grondsteelingen, welke die ontaarding der smetstof in zekere gevallen genoegzaam en duidelijk verklaren.

„ Dat

(1) *Op. Cit.*

(2) *Diss. inaug. Halae 1792.*

(3) Zie HORNS *Archiv. B. VIII pag. 230.*

„Dat het onderscheid tusschen echte en valsche kinderziekte, eerst sedert de invoering der inoculatie zorgvuldig waargenomen is”, geeft naar ons inzien D^r. C. nog geenszins recht, om de goede trouw der waarnemers intwijfel te trekken, welke, volgens hem, hierdoor eene uitvlugt zochten te vinden, waar het beveiligende vermogen, van eene van beide inentingwijzen zou kunnen in twijfel getrokken worden. Integendeel was niets natuurlijker dan dat men ten tijde der inoculatie alles in het werk stelde om deze kunstbewerking te volmaken, en om den gemoeuelerden voorwerpen de zekerheid te kunnen geven, dat de kunstbewerking haar doel bereikt had. Hoe ware dit mogelijk; indien men de echte van de valsche pokken niet met naauwkeurigheid zoude weten te onderscheiden? — Dit is dus de ware oorzaak, die destijds de beroemdste Artsen alle pogingen deed aanwenden, deze onderscheidings-teekenen te erkennen; even zoo als in onze tijden het eene hoogstbelangrijke zaak is, de valsche Vaccine van de echte te leeren onderscheiden. Men ziet dus, wat er van de hierop betrekkelijke uitdaging *à la Don Quichotte* van D^r. C. te denken is. Hij verlangt namelijk, „dat men een enkel kenmerk aangeve, hetwelk in alle voorkomende gevallen de valsche pokken van de echte onderscheidt.” Het zoude inderdaad verwonderingswaardig zijn, dat onder alle, door zoo vele groote mannen opgegevene *Diagnostische* teekenen, niet een enkel onfeilbaar zoude te vinden zijn. De beroemde HEIM (1) geeft onderscheid-

(1) Zie HORN'S Archiv. 1809. B. 7 H. 2 pag. 206.

scheidene merkteekenen als onfeilbare aanwijzigingen op, van het *exanthema*, dat *Varicella* genoemd wordt, in tegenstelling der pokken *Variolae*, en welke niet alleen uit den uiterlijken vorm, maar zelfs hoofdzakelijk uit de *algemeene ziekte-verschijnselen*, worden afgeleid. Het is dus geenszins de uiterlijke vorm alléén, welke het onderscheid tusschen die beide *Exanthemata* moet stellen, gelijk D^r. C. valschelijk uit eene zinsnede van RICHTER afleidt; welke zinsnede slechts als op de *echte* pokken toepasselijk door dien Hoogleraar wordt gebezigd, en in geenen opzichte tot de *valsche* eenige betrekking heeft. Het schijnt dan ook, dat D^r. C. op deze plaats, *à dessein* de bladzijde niet aanwijst waarop zijne aangehaalde zinsnede bij RICHTER te vinden is. Dezelve bevindt zich op bladz. 283 van het tweede Deel, onder de *diagnosis* der pokken (*variolae*); en bovendien staat er niet, „*lassen sich unter VIELE Abheilungen bringen*”; gelijk D^r. C. schrijft; maar wel, „*lassen sich unter FOLGENDE Abheilungen bringen.*” Hoe sterk de verandering van dit woord den zin wijzigt, zal ieder der zaak eenigzins kundig Lezer dadelijk inzien. — Dit is nu wederom, een staaltje van de goede trouw met welke D^r. C. zijne citatiën uitschrijft. Daarenboven is de verdeeling welke RICHTER van de valsche pokken opgeeft, niet van zijne vinding; het is de *Nosologische* verdeeling, van VOGEL. Uit de woorden van RICHTER blijkt tevens, hoe weinig waarde hij aan deze geheele verdeeling schijnt te hechten: hij zegt immers (1) „*Ob zwischen dieser*”

(1) l. c. pag. 344.

„verschiedene falschen Pokken ein wesentlicher
„Unterschied statt findet, ist noch nicht ausge-
„macht.“ (1)

Thans komt dr. c. terug, op zijn reeds te voren meermalen aangegeven bezwaar, dat namelijk uit de rapporten van THOMSON blijkt, dat een zeker getal Gevaccineerden naderhand, door eene, volgens het zeggen van dr. c., *min of meer zware kinderziekte* werden aangedaan. Wij kunnen geenszins toegeven, dat de door THOMSON beschrevene *Epidemisch* regerende ziekte, *echte* pokken zouden geweest zijn, daar volgens zijn eigen rapport, onder 836 personen, door dezelve aangetast, 71 waren, die de natuurlijke pokken voorheen gehad hadden. Het is ongehoord, dat een zoo groot aantal menschen, die reeds de pokken doorgestaan hadden, op nieuw daarvan zouden zijn aangetast geworden. Deze daadzaak alleen is genoegzaam om te bewijzen, dat in deze *Epidemie* hetzelfde soort van valsehe pokken heeft geheerscht, dat HEIM reeds vroeger heeft beschreven. (*)

VI. *De koepok-inenting vernietigt de vatbaarheid voor de kinderziekte.*

Zeer kunstig gaat dr. c. te werk om te betoogen, dat men de vatbaarheid voor de pokken, even zoo
min

(1) Of er tusschen deze verschillende valsehe pokken een wezenlijk onderscheid bestaat, is nog niet uitgemaakt.

(2) Op deze plaats vinden wij tevens een blijk der diepe kennis, welke dr. c. van de Engelsche taal en de Aardrijkskunde bezit, daar hij bij herhaling NORWICH door NOORWEGEN vertaakt. (pag. 79.)

min als de vatbaarheid voor eenige soort van ziekte kan vernietigen. — Wij vragen met dr. c.: *Wat is vatbaarheid voor eene ziekte?* — Onze Schrijver antwoordt hierop: „Wanneer de toestand van ons „ligchaam zoodanig is, dat zoodra de bestemde „legenheidsoorzaak aanwezig is, het ontstaan der „ziekte een noodzakelijk gevolg hiervan moet zijn.”

Wij gelooven deze stelling voor het grootste gedeelte te moeten ontkennen, daar de aanleg tot ziekte (*opportunitas ad morbum*) met de vatbaarheid voor dezelve (*receptivitas vel dispositio ad morbum*) in dezelve verward wordt.

Het menschelijk ligchaam kan deszelfs aanzijn niet voldingen, dan door deszelfs vatbaarheid voor alle prikkels, die op hetzelfde werken. Hieruit vloeit dan van zelf voort, dat deze vatbaarheid, zoowel voor gezondheid - bevorderende als ziekte - verwekkende prikkels een noodzakelijk gevolg van het leven is. Hieruit blijkt dan ook, dat deze vatbaarheid nog altoos binnen de grenzen der gezondheid ligt, daar in tegendeel de aanleg tot ziekte, eene *dynamische* of *organische* onevenredigheid of afwijking vooronderstelt.

Uit deze aan alle levende wezens behorende eigenschappen ontstaat nu weder de *algemeene* en *bijzondere* vatbaarheid. De *eerstgenoemde* soort, is elk levend wezen eigen, terwijl dezelve, zoo als wij gezien hebben, uit deszelfs bestaan en betrekkingen met deszelfs omgevingen, natuurlijk moet voortvloeijen. De *bijzondere* vatbaarheid daarentegen ontstaat uit de verscheidenheid van *organisatie*, welke ieder ligchaam bijzonder eigen is, waardoor de onderschei-

dene prikkels niet altoos op dezelfde wijze op alle menschen werken; en hierdoor is de eene meer voor deze, de andere meer voor gene indrukken vatbaar.

De algemeene prikkelvatbaarheid is aldus met het leven innig verbonden, en, wel is waar, in staat om ziekte-prikkels op te nemen, maar geenszins om bijzondere ziekte-vormen voort te brengen; want onder *ziekte* verstaat men toch niets dan den *inwendigen abnormalen* toestand des levens en der bewerktuiging; terwijl *ziekte-vorm* het *uitwendige* der ziekte beteekent; dat is: hetgene in bepaalde verhoudingen van ruimte en tijd, een door de zinnen waar te nemen verschijnsel oplevert. Aldus is de toestand van ons ligchaam altoos zoodanig, dat de gelegenheden-oorzaken, als noodzakelijk gevolg, *ziekte* moeten voortbrengen, indien deze gelegenheden-oorzaken krachtig genoeg zijn, de bewerktuiging tot terugwerking op te wekken; maar dat bepaalde gelegenheden-oorzaken, altoos *bepaalde* ziekten moeten voortbrengen blijkt geenszins. Wij stemmen dus onzen Schrijver toe dat, wel is waar, elke ziekte de ontwikkeling der sluimerende *algemeene vatbaarheid* is; in zooverre dat elke ziekte uit werking en terugwerking geboren wordt; de *bijzondere* vatbaarheid echter bepaalt den *ziekte-vorm*. Hieruit vloeit dus natuurlijk voort, dat de *algemeene* vatbaarheid onvernietigbaar is; daarentegen is het een even zoo natuurlijk gevolg, dat de *bijzondere* vatbaarheid gewijzigd, veranderd, of vernietigd kan worden. Omdat in de eerste plaats, de verandering der bewerktuigde stof eene wijziging der levenskrachten, en bij gevolg der terugwerking, onfeilbaar voortbrengt. In de twee-

de

de plaats, ziet men, de *psychische invloeden*, en die der *onweegbare* stoffen, zonder merkbare stofveranderingen dezelfde *resultaten* voortbrengen; terwijl in de derde plaats, de prikkelvatbaarheid, en aldus ook de algemeene vatbaarheid voor ziekte, door de magt der gewoonte zoodanig kan verstompt worden, dat de bewerktuiging voor zekere prikkels onaandoenlijk wordt. (1)

Eene *bijzondere* vatbaarheid voor de kinderziekte, schijnt ten minste in onze dagen, aan de allermeeeste menschen aangeboren te zijn. Dat deze *bijzondere* vatbaarheid echter vernietigd kan worden, wordt volkomen en overtuigend bewezen, doordat de natuurlijke pokken die vatbaarheid bij bijna alle voorwerpen vernietigt. Waarom zoude dit dan door de Vaccine niet even zoo goed kunnen geschieden; daar het toch bewezen is, dat deze *bijzondere* vatbaarheid vernietigd kan worden? — En, dat de Vaccine dit werkelijk doet, bewijst de dagelijkse ondervinding. —

VII. *De koepok-inenting vermindert de sterfte in het algemeen.*

Wat dit punt betreft, vermeenen wij, het bij de hiervoren uiteengezette en bij herhaling aangevoerde argumenten te kunnen laten berusten. —

VIII. *De koepok-inenting bevordert de gezondheid.*

Deze stelling is even als de vorige eene *betrekk-*

ke-

(1) *L'Habitude émousse le sentiment.*

BICHAT.

kelijke waarheid: namelijk dat de Vaccine de *individuele* gezondheid in zooverre bevordert, dat zij de met zoo veel gevaar verbondene pokziekte voorkomt. Zij bevordert voorts den *algemeenen* gezondheidstoestand, doordat zij het bestaan der *Epidemiën* van kinderpokken niet alleen zeldzamer maakt, maar eindelijk geheel kan vernietigen. En rekt men dan voor niets de schrikbarende gevolgen, die de kinderziekte dikwerf na zich sleept? — Het geheele of gedeeltelijke verlies der edelste zintuigen, gezigt en gehoor, de langdurige ettergezwollen, die menigwerf met het verlies of de verlamming van een of meerdere ledematen vergezeld gaan, de afzigtelijkste beenrottingen, en eindelijk de zoo heillooze borstkwalen, die men als gevolgen der pokken zoo vaak waarneemt: — zijn dit kleinigheden, wier voorkoming onverschillig met betrekking tot de gezondheid en het leven kunnen geacht worden? — En hebben wij dan in de Vaccine, niet een eenig, heerlijk, onvergelykelyk, ja Goddelijk middel ter voorkoming dier onheilen, welke eeuwen lang de geesel des menschdoms waren? — Ziedaar dan in hoe verre de Vaccine den *algemeenen* en *Individueelen* gezondheidstoestand bevordert.

Maar tevens ook als bevorderings-middel der *absolute* gezondheid kan men haar beschouwen. De aderlatingen, welke ter voorkoming van beroerten, congestiën of ontstekingen, bij daartoe geneigde voorwerpen worden aangewend, de etterdragten, die bij klierzuchtige, kwaadsappige, en tot borstkwalen geneigde voorwerpen zich zoo heilzaam be-

too-

toonen: — zijn dit geene gezondheid-bevorderende middelen? — Aldus is alles wat ziekte voorkomt een gezondheid-bevorderend middel. De Vaccine nu is een *bijna* onfeilbaar voorbehoed-middel tegen de kinderziekte; *ergo*, is dezelve een middel dat tot de bevordering der gezondheid dient.

Dit zelfde kan ter wederlegging verstrekken der stelling van Dr. C. „dat het niet genoegzaam zij „dat de Vaccine de pokziekte voorkomt”. Ten gevolge waarvan hij de vraag opwerpt; *of de gezondheid in het algemeen, door de vooronderstelde gevolgen der Vaccine, bevordert of ondermijnd wordt.*”

Dat de Vaccine de gezondheid bevordert, meenen wij overtuigend genoeg bewezen te hebben; indien dus een oude *Napolitaan*, met de aan zijn klimaat eigene drift, de Vaccine als eene tweede *Fontaine de Jouvence* heeft willen doen voorkomen, is dit toch geen bewijs van de schadelijkheid der Vaccine; alleenlijk kan dit ten voorbeeld strekken, tot welke wanbegrippen, een verkeerd geplaatst *Enthusiasmus* kan leiden; te meer daar het edele *Enthusiasmus* met het verschrikkelijke *Fanatisme* zoo naauw vermaagschapt is. —

„Omdat de koepokstof eene krachtige en tot het „binnenste des ligchaams doordringende werking „heeft” vraagt Dr. C. „zoude hierdoor niet eene verandering of wijziging in het gestel kunnen worden „te weeg gebragt, die de geneigdheid voor andere „ziekten in eene grootere mate ontwikkelt?” Dat dit zoude kunnen plaats vinden, is niet te ontkennen, maar dat ten opzichte der Vaccine, dit werkelijk plaats vindt, is met *Theorie* en *Ervaring* strijdig.

De-

Deze stelling is *Theoretisch* valsch, omdat een middel, dat het geheele gestel doordringt, wel is waar, door de hierdoor veroorzaakte *organische* en *dynamische* veranderingen, de spanning der levenskracht zoodanig kan doen afwijken dat daaruit ziekte kan ontstaan. Dit echter bewijst nog geenszins, dat alles, wat het geheele gestel doordringt, noodzakelijk ziekte moet voortbrengen! — De onweegbare stoffen (*imponderabilia*), die gelijk, warmte, licht en electriciteit, onbetwistbaar het geheele gestel doordringen en er eenen krachtigen invloed op uitoefenen, door aan hetzelfde duidelijke en gewigtige wijzigingen te doen ondergaan, veroorzaken evenwel niet dan in de zeldzaamste gevallen, eene afwijking van den gezonden toestand in het ligchaam. Dit zelfde heeft plaats met de geestrijke en *athertische* vuchten, wier gebruik, tot in eene zekere mate, alhoewel zeer doordringend, nogtans onschadelijk is.

Dezelfde stelling strijdt met de *Ervaring*, omdat de schadelijke of ziekte-voortbrengende werkingen der Vaccine, niet dan in de hersenen van bevooroordeelde dwaalgeesten of baatzuchtige kwakzalvers bestaan, zoo als wij reeds hierboven, bij herhaling, vermeenen betoogd te hebben, en waarop wij welhaast gelegenheid zullen hebben op nieuws terug te komen.

Alhoewel wij met D^r. C. erkennen, dat de werking der *Geneesmiddelen* geenszins op de Vaccine kan worden toegepast, steunt onze overtuiging op geheel andere gronden, dan die, welke D^r. C. ter wederlegging dier meening bijbrengt. Wij erkennen insgelijks met hem, dat deze vergelijking slechts uit gebrek aan eene zuivere redenering (ik zoude liever zeggen

gen *zuivere begrippen*) is daargesteld. Verre zijn wij er echter van af, de Geschriften der *Vaccinatores* als van alle gezonde *Logica* ontbloot te beschouwen, zoo als D^r. C. de stoutheid heeft te beweren. Men leze slechts de Werken over de Vaccine, van eenen HECKER, HUFELAND, HEIM, ONTIJD EN WILLAN; en men zal er meerdere en betere *Logica* in vinden, dan in alle tot heden toe uitgekomene Schriften der Bilderdijkiaansche School. Ik geloof zelfs, dat men reeds *a priori* behoorde overtuigd te zijn, dat die mannen, wier roem slechts met de Geneeskundige Wetenschap kan vergaan, niet dan streng en zuiver *logisch* konden redeneren; gelijk dan ook overvloedig uit hunne Werken blijkt. Maar deze zijn het ook niet, die de door D^r. C. met regt gewraakte vergelijking opgesteld hebben; hij spreekt alleen van HUSSON en een' onzer landgenooten, wiens naam hij verzwijgt. Van de bij deze gelegenheid door ons opgenoemde Voorstanders der Vaccine, was ook inderdaad een dusdanig vergrijp tegen de regelen eener strengē *Logica* niet te wachten. Volgens ons begrip, is de vergelijking der werking van de Vaccine, met die der *Geneesmiddelen* over het algemeen reeds hierdoor als onbestaanbaar te beschouwen, omdat de Vaccine geen *geneesmiddel* maar wel een *voorbloedmiddel* is. Bij het eerste is het een noodzakelijk vereischte, dat er eene ziekte vooraf besta, terwijl bij het *andere*, niet dan de bewaring der bestaande gezondheid bedoeld wordt.

Wij zullen het nu aan de beslissing van elken onbevooroordeelden en verstandigen mensch overlaten, de navolgende stelling van D^r. C. naar waarde te schatten. „Omdat wij tegen de koorts, de ontste-
„ king,

„king, de mazelen (?) de roodvonk, geene veilige voorbehoedmiddelen hebben, is het roekeloos en dergelijk tegen de pokken aan te wenden.” Volgens hem schijnt dit zelf „vergriep tegen de Voorzienigheid.” De almachtige Vader zegt hij „noemt zich zelyen den Geneesheer.” — Ja! de Almagtige is en blijft steeds de opperste, de eenigste Geneesheer, Hij is de Schepper der Natuur. Zijn Wil is genoegzaam om te doen ontstaan of te vernietigen. Wij aardwormen daarentegen, zijn de onderworpenen dienaren van Hem, de Almagtige, en van Zijnen Wil. — Maar verhindert dit, dat een geesel des Menschdoms, door den Algoede eindelijk vernietigd worde? — Wie houdt mij staande, dat het de Wil des Allerhoogsten niet zij, dat de pokkenpest door de Vaccine uitgeroeid worde? —

Tot ons onderwerp dan terugkeerende, zien wij, dat d. c. uit dit een en ander besluit „dat de Vaccine „eene bron van ziekte niet kan, maar noodwendig „moet openen. Zij kan dit” zegt Hij, „vermits „hare werking door het gansche gestel dringt, zij „moet dit, naardien de koepokstof een gift is, en „een produkt eens ziektegestels.”

De Vaccine kan ziekte voortbrengen; deze stelling is in zooverre waar, als de werking der koepokstof, op het menschelijke *Organismus*, gelijk staat, met alle uitwendige prikkels, welke eene verandering in de bewerktuiging veroorzaken, en onbepaald nuttig of schadelijk kunnen zijn. Wij hebben echter hiervoren reeds betoogd, dat elk middel, hetwelk ziekte voortbrengen kan, zulks echter geenszins noodzakelijk doen moet. Dat de Vaccine evenwel in dat geval is, en dus ziekte voortbrengen moet, be-
toogt

toogt d. c. op grond, dat de Vaccine een gift is. Daar wij echter reeds op verschillende plaatsen, overtuigend bewezen hebben, dat de Vaccine geen gift is, vervalt het gansche argument van onzen Schrijver. De Vaccine behoort eigenlijk onder de smetstoffen (contagia), welke zich in verscheidene opzigten van de giften onderscheiden. Immers bij de smetstoffen (contagia) hangt de daarop volgende werking geenszins af, van de hoeveelheid of digtheid (*densitas*) der zelfstandigheden, evenmin als van de meerdere of mindere uitgestrektheid der oppervlakte, waarmede dezelve in aanraking gebragt worden, daar bij de giften in tegendeel, deze punten vooral in aanmerking komen. Eene groote hoeveelheid pokstof brengt geene meer hevige ziekte voort dan eene geringe dosis; daarentegen veroorzaakt eene kleine hoeveelheid Opium slechts meerdere blijmoedigheid, eene groote in tegendeel den dood. De Vaccine vat, wanneer slechts de punt van eene naald in koepokstof gedoopt, de oppervlakte eenigzins doordringt, en een oogenblik met de lederhuid in aanraking blijft; daar de Loodsuiker, met eene vrij groote oppervlakte eenen geruimen tijd in aanraking moet blijven, vóórdat vergiftige gevolgen hieruit kunnen ontstaan. Dit bewijst dus ten overvloede, hoe weinig betrekking er tusschen de Vaccine en de giften bestaat.

Thans blijft ons nog een argument over, hetwelk echter reeds in 1801 door MARKUS HERTS is geoperd, en kort daarna door MICHAËLIS volkomen wederlegd is, namelijk dat de Vaccine als produkt eens ziekte-gestels, noodzakelijk ziekte moet voortbrengen. Wij beroepen ons dus hier op het 12de Deel van HUFELAND'S *Journal*, waarin men deze stelling breed-
voe-

voërig wederlegd kan vinden. Wij zullen slechts hier bijvoegen, dat elk aanstekend produkt eens dierlijken ziekte-gestels, bij voorhanden zijnde vatbaarheid, altoos de aan de oorspronkelijke ziekte eigenaardige verschijnselen door overdraging voortbrengt. Daar nu de koe-pokstof, het voortbrengsel is eener bepaalde ziekte, in eene van den Mensch verschillende klasse van Zoogdieren, is het natuurlijk, dat die stof op den Mensch bij overdraging, maar ingevolge deszelfs vatbaarheid, werkt, en dus, wel is waar, ziekte bij hem voortbrengt, maar wier *intensiteit*, ten opzichte der ziekte, tegen welke zij als voorbehoedmiddel dient, in geene de minste evenredigheid staat. —

Eindelijk komen wij nu weder tot een dier zonderlinge argumenten, die het Geschrift van Dr. C. kenmerken, namelijk, dat „*de pokziekte tot de ontwikkeling en wasdom van het ligchaam behoort.*” Dit wordt volgens Dr. C. bewezen. 1°. „doordat dikwerf kinderen, na dezelve te hebben doorgestaan in ligchaamsgestalte, aanmerkelijk zijn toegenomen; zoodat zij, *die geene naziekten van dezelve behouden*, eene veel betere gezondheid en een sterkeren ligchaamsbouw dan te voren verkrijgen, vermits door deze Crisis der Natuur de ontwikkeling haren gang gaat. 2°. Dat de kinderziekte op verre na zoo doodelijk niet is, als men wel meent, zoodat de schrikkelijke sterfte door de kinderziekte gewoonlijk veroorzaakt, meest al het gevolg is van de verkeerde behandeling en te werkzame methode van onkundige Geneesheeren. Zoodat de kinderziekte als een weldadige strijd, als eene ontwikkelings-ziekte moet beschouwd worden.”

Wij zullen nu elk dier argumenten op zich zelf

be-

beschouwen, en zonder twijfel, derzelver ongerijmdheid ten duidelijkste doen inzien.

Dr. C. stelt:

1. *Na de Kinderziekte doorgestaan te hebben, zijn sommige kinderen in ligchaamsgestalte toegenomen.*

Hierop antwoorden wij:

Dat in elke hevige *acute* ziekte, het inwendig zamenstel der vaste en vloeibare deelen, menigvuldige wijzigingen ondergaat; dien ten gevolge ziet men dikwijls, dat die personen welke gelukkig eene soortgelijke ziekte hebben doorgestaan, in hun uiterlijk aanzien en zelfs in hun inwendig zamenstel, belangrijke veranderingen hebben ondergaan. Vandaar dan ook de benaming, van FEBRES SALUTARES, (*Heil-aanbrengende koorts*en,) die bij sommige Schrijvers gevonden wordt. Daar nu het kinderlijk gestel in eene gedurig voortgaande ontwikkeling begrepen is, komt het ons als een noodzakelijk gevolg voor, dat de *Kritische* bewegingen, die den worstelstrijd vergezellen, welke tusschen leven en dood zoo vaak in de pokken plaats vindt, die ontwikkeling moeten bespoedigen. Dit heeft echter niet alleen in de pokziekte plaats; — in alle andere ziekten, waaraan de kindsche leeftijd vooral onderworpen is, zoo als de mazelen en het roodvonk, neemt men dit zelfde verschijnsel dikwijls waar, en zelfs nog veel menigvuldiger, terwijl deze beide uitslagziekten, op verre na zoo vele slagtoffers niet in het graf slepen, als de, volgens Dr. C., zoo *heilzame* pokken. En is dan eene dusdanige tegennatuurlijke, plotselijk vermeer-

G

der-

derde ontwikkeling wel inderdaad heilzaam? Is de sprong, welken de Natuur, als het ware genoodzaakt wordt te maken, niet met regt, als schadelijke gevolgen na zich moetende slepen, aan te nemen? — Het *Medicus minister est Naturae* schijnt D^r. C. als grondslag zijner geneeskundige handelwijze aangenomen te hebben, en hierin bewijst hij kweekeling eener goede school te zijn; maar heeft hij dan vergeten dat dezelfde stelregel ook *physiologisch* waar is, dat alles wat de Natuur dwingt, alles wat haar in haren gewonen loop stuit, of van den aangewezenen weg doet afwijken, tot schade van de bewerktuiging verstrekt? — Ik kom dus tot het besluit, dat de vermeerderde ontwikkeling welke door de pokken of eenige andere oorzaak voortgebracht wordt, niet als voordeelig, maar met meer regt als volstrekt schadelijk kan beschouwd worden.

II. *Die de kinderziekte doorgestaan hebben, en geene naziekten van dezelve behouden, genieten eene veel betere gezondheid en een sterker lichaamsgestel dan te voren, vermits door deze Crisis der Natuur de ontwikkeling haren gang gaat.*

Vooreerst is deze stelling geenszins door de ervaring bevestigd, daar mij en een' ieder, personen genoeg bekend zijn, die de natuurlijke pokken hebben doorgestaan, *gelukkiglijk geene naziekten van dezelve behouden hebben*, en evenwel eene zeer slechte gezondheid genieten en een zwakker lichaamsgestel hebben dan te voren. —

Wij leeren tevens uit de woorden van D^r. C. dat men

men een sterk lichaams gestel *genieten* kan, dit is wat nieuws, ten minste voor mij. En D^r. C. berispt anderen om hunne weinige *logische* kennis! — Het zou dus overtollig zijn meer over deze stelling te zeggen, die even *logisch* uitgedrukt als *praktisch* wáár is: *Sapienti sat.* —

Eene soortgelijke uitdrukking is die welke onmiddellijk op deze zinsnede volgt. Want hoedanig *gaat de ontwikkeling haren gang door deze Crisis der Natuur?* — Wat belemmerde dan toch die ontwikkeling vóórdat die zoogenaamde *Crisis* plaats had? — Waarvoor bewijst zich dan de pokziekte, als een *CRISIS der Natuur?* — Heeft dan de ontwikkeling niet geregeld plaats gevonden bij die menschen welke nimmer de pokken gehad hebben? Zijn dan die Volken welke van ons de pokziekte door de scheepvaart gekregen hebben, vóór dien tijd zwak en slecht ontwikkeld geweest? — Het belagchelike dier stelling van D^r. C. loopt al te zeer in het oog om ons langer bij dezelve op te houden. —

III. *De groote sterfte in de kinderziekte is meer het gevolg der verkeerde behandeling van onkundige Geneesheeren, dan wel een gevolg der ziekte zelve.*

Ik wil volgaarne toegeven dat vóór BOERHAAVE de pokken verkeerd behandeld werden, en dat onze Brownianen even ondoelmatig deze ziekte behandelen.

Dit neemt echter niet weg, dat men, zonder zich aan lastertaal schuldig te maken, het grootste gedeelte onzer Amsterdamsche praktische Geneesheeren niet onder de domme *Empirici* of verstokte *Brownianen*

kan rangschikken. En niettegenstaande de geneeswijze van eener DE HAEN of VAN DEN BOSCH vrij algemeen aangenomen en opgevolgd werd; niettegenstaande onze Hoofdstad nimmer gebrek aan verstandige Artsen had, zien wij evenwel uit de *Geneeskundige Plaatsbeschrijving* van den ijverigen en kundigen D^r. NIEUWENHUIJS alhier (2e. deel pag. 160-161) dat in de stad Amsterdam in gewone jaren, 583 inwoners aan de pokken stierven, en dat in die jaren waarin deze ziekte zich *epidemisch* vertoonde, dit getal meer dan verdubbeld werd; zoodat van 6 dooden één aan deze HEILZAME (!) Pest omkwam. En hoe vele lijdens bleven nu nog gespaard, voor wie het eene weldaad ware geweest onder dit getal overledenen te mogen opgenomen worden, daar de meeste derzelve toch na eenen meer of min langen of korteren tijd de Sterflijsten gingen vergrooten? Hoe velen waren er eindelijk die de geneugten des levens tot in den hoogsten ouderdom verbitterd werden, door de gevolgen dier CRISIS DER NATUUR? — O algoede God! hoe dankbaar moest niet geheel het Menschdom U zijn, dat Gij uwe oneindige weldaden met nog eene hebt vermeerderd, welke vele andere in waardij te boven gaat, daar Gij door EDWARD JENNER, dien bode des Heils, ons een gezegend middel hebt doen kennen, om die afgrijsselijke plaag te doen ophouden, welke eeuwen lang uwe Schepselen met vurige roeden teisterde. En kunnen er dan nog stervelingen zijn, die uwen Heiligen Naam misbruiken om hunnen natuurgenooten die weldaad te ontrukken. Ja! Zij bestaan die rampzaligen, die gevaarlijke dwaalgeesten. Ja! Zij bestaan, en stichten onheils genoeg.

IV. *De kinderziekte is een weldadige strijd en eene ontwikkelings-ziekte.*

Waarin mag dan toch die *weldadige strijd* bestaan? — Dit is mij volkomen onbekend en ik vertrouw dat het aan D^r. C. zelve zeer moeilijk vallen zoude, er eene duidelijke en voldoende uitlegging van te geven.

Dat men de pokken geenszins als eene ontwikkelings-ziekte kan beschouwen, hebben wij reeds hervoren genoegzaam betoogd en vinden het dus overtollig op nieuws hierover uit te weiden.

Wij gelooven ook overtuigend aan D^r. C. bewezen te hebben, dat de kinderziekte geenszins de ontwikkeling en wasdom van het ligchaam bevordert, maar veeleer op die werkingen (*processen*) der bewerktuiging eenen nadeeligen invloed uitoefent.

En dat de pokziekte niet tot de ontwikkeling behoort, blijkt zelfs uit de voorbeelden, welke D^r. C. tot staving zijner stelling aanhaalt. Het ontstaan der *Menstruatie*, de Verlossing (*parturitie*) het tijdperk der Manbaarheid, de ontwikkeling der tanden, behooren noodzakelijk, onvermijdelijk, tot de volmaking van het Organismus. Niemand kan deze ontwikkeling ontgaan zonder de gezondheid of het leven te kort te doen. Maar is dit insgelijks het geval met de pokken? — Zijn dan die personen, welke de pokken nog niet gehad hebben of misschien nimmer krijgen, daarom het geringste in de verrigtingen of den voortgang hunner Organisatie belemmerd? — Zijn de door D^r. C. opgenoemde ontwikkelingen dan altijd van ziekte-verschijnselen vergezeld? Zijn daar entegen ooit de pokken zonder ziekte-verschijnselen

waargenomen? — Welk voorregt hebben dan de pokken boven mazelen en roodvonk, die toch ook zelden een kind verschoonen, en die toch niemand onder de ontwikkelings-ziekten rangschikt? — Niets is dus ongerijmder dan de vergelijking welke D^r. C. voorstelt tusschen die ziekten, welke somtijds de ontwikkelingen der Organisatie vergezellen, en de pokken wier doel altoos verwoesting is. —

V. De Vaccine dooft de Energie des Levens uit.

Wat of D^r. C. onder *Energie* des Levens verstaat, behoort onderzocht te worden, voordat wij de waarde der onderhavige stelling kunnen onderzoeken: daar toch deze uitdrukking zoo onbepaald is, dat men er verschillende uitleggingen aan zoude kunnen geven. Immers *Energie* beteekent *veerkracht* of *naâruk*, of wordt ook wel voor *kracht* (*vis*) gebezigd. Op welke wijze nu de LEVENSKRACHT (dus het *leven* zelve) of de VEERKRACHT des Levens, (wier bestaan nergens geleerd wordt), door de Vaccine vernietigd zoude kunnen worden, behoorde D^r. C. ons te betoogen, vóórdat hij, *ex tripode* ons verzekert, dat dit geschiedt. Want, indien de Vaccine de *levenskracht* zoude vernietigen, alsdan zoude elk gevaccineerd voorwerp aan de gevolgen der koepokken-enting moeten sterven; daar er toch geen leven, als verschijnsel, kan bestaan, zonder dat er levenskracht aanwezig zij; *ergo* kan hier onder *energie* geen *kracht* verstaan worden. Deze uitdrukking kan even zoo min als VEERKRACHT hier aangenomen worden, omdat er geene *veerkracht* des levens bestaat. Men zegt wel, dat de *levensverrigtingen* met *veerkracht* uit-

uitgeoeffend worden, maar de *Levensverrigtingen* en het LEVEN zijn verre van hetzelfde te beteekenen. D^r. C. behoort immers wel te weten, wat elk eerst-beginnend Student in de Geneeskunde reeds onderwezen wordt, dat de *verrigtingen*, gevolgen des *Levens* zijn, en dus niet met het LEVEN zelve moeten verward worden.

Wij willen echter nu eens deze uitdrukking in dien zin nemen, alsof D^r. C. vooronderstelde dat de *veerkracht* der *levensverrigtingen* door de Vaccine uitgedoofd zoude worden. Te vergeefs hebben wij eenig *argument* ter staving zelfs hiervan getracht op te sporen. Wij hebben niets gevonden dan eene bespiegeling over de taaiheid en *levens-energie* van de bewoners van het oude Mannen- en Vrouwenhuis. Die eigenschappen zijn het ook werkelijk welke deze overblijfselen van bijna een geheel voorgeslacht tot de bewoners van dit gesticht hebben gemaakt. Indien deze Individuën niet een zoo sterk gestel, een meer dan gewoonlijke vastheid van vezelen en taaiheid, zoo als D^r. C. zegt, van kindsbeen af ware ten deel gevallen, dan zouden zij zeer waarschijnlijk die hoge jaren niet hebben bereikt, die hen tot bewoners van het oude Mannen- en Vrouwenhuis hebben gemaakt. Wat voor het overige de werking van de Vaccine op het beengestel betreft; dit is eene door niets bewezene *Hypothese*, daar de vergelijking van geraamten hier niets afdoet: Want zoo lang als D^r. C. ons geen genoegzaam aantal waarnemingen opgeeft, waarin deze vergelijking heeft plaats gevonden, tusschen een zeker getal geraamten van gevaccineerden en ongevaccineerden, tot zoo lang, zeg ik, is zij-

ne stelling eene niets beduidende speling van het vernuft. —

VI. *De Vaccine stoort de ontwikkeling des inwendigen Levens.*

Dit geschiedt volgens D^r. C. in de eerste plaats, bij die voorwerpen, welke ook zonder Vaccinatie van de pokken zouden zijn bevrijd gebleven „omdat elk „middel en bijna ieder vergift, dat zonder noodzakelijkheid aangewend wordt, noodwendig de gezondheid verstooren zal, zoo als GAUBIUS in zijne „*Pathologie* in de afdeling *over het ontijdige gebruik der geneesmiddelen* heeft aangetoond.”

Indien de Vaccine een *geneesmiddel* of een *gift* ware, alsdan kon men met regt de woorden van GAUBIUS op dezelve toepassen, en D^r. C. had gewonnen spel. Daar het echter door ons op meer dan eene plaats bewezen is geworden, dat de Vaccine noch *geneesmiddel* noch *gift* is, beklagen wij slechts de moeite die D^r. C. zich gegeven heeft, deze plaatsen uit GAUBIUS af te schrijven. Indien die doorzigtvolle Ziektekundige de Vaccine gekend had, vertrouw ik, dat hij zijn hoofdstuk *De intempetivo remediorum usu* op dezelve geenszins zoude toegepast hebben. —

In de tweede plaats zegt D^r. C. „zal de Vaccine „voornamelijk hoogstnadeelig zijn, voor die kinderen, welke anders de kinderziekte niet hadden „gekregen.” —

Hier komt alweder het denkbeeld van *gift* voor den dag. Men ziet dat D^r. C. van zijne valsche stelling-

lingen partij weet te trekken, daar hij er telkens op terug komt. „De Vaccine” zegt hij „behoort niet „alleen onder de *vergiften*, maar meer bepaaldelijk „onder de *dierlijke giften*”. — Wat het eerste punt aangaat, dit zullen wij thans met stilzwijgen voorbij gaan, daar wij ons gevoelen daaromtrent reeds zoo vele malen herhaald hebben. En alhoewel het tweede punt als op het eerste steunende, aldus van zelfs moet vervallen, zullen wij echter ons met hetzelfde een oogenblik bezig houden, daar D^r. C. ten gevolge dier stelling de koepokstof voor een *miasma* verklaart, waardoor aan die stof eigenschappen worden toegeschreven die dezelve in geenen deele bezit. De Vaccine behoort onder de *Contagia* gelijk wij reeds gezegd hebben, maar kan geenszins een *miasma* genoemd worden, daar de werking dier beide ansteekingsstoffen grootelijks verschilt. Een *CONTAGIUM* is volgens GAUBIUS (1) *eene vaste of vloeibare stof, die tevens het produkt eens zieken lichaams is, en welke door het in aanraking komen met gezonde lichamen, dezelfde ziekte wier produkt zij is in hetzelfde voortbrengt.* Een *MIASMA* daarentegen is *een in den dampkring verspreide gaz- of luchtvormige of wel omweegbare stof, zeer zelden door de zinnen waar te nemen en die, door haren invloed op de bewerktuiging, ziekte voortbrengt, en welke ziekte standvastig bij alle individuen dezelfde verschijnselen doet geboren worden* (2). Men beoordeele thans of de Vaccine een *miasma* zij.

Op

(1) Instit. Pathologiae § 496.

(2) Zie GAUBIUS. Op. Cit. § 496.

Op geene vastere gronden steunt de op deze stelling volgende vergelijking der Vaccine met de *Pustula maligna* en de zwarte pokken.

Toegegeven (maar niet toegestemd) dat het *Contagium* dier drie ziekten, tot dezelfde *Familie* behoort, wat zoude dit dan nog bewijzen? — Behooren de onschuldige *varicellen* en de zamenvloeiende pestartige pokken niet insgelijks tot dezelfde *familie*. En wie heeft ooit *varicellen* in confluereende pokken zien overgaan? — Is dit niet hetzelfde geval met de *Furunkel* en de *Anthrax*? — En behoort het dan niet tot den aard der *Contagiën* van standvastig dezelfde ziekte en geene andere voort te brengen, zoo als GAUBIUS op de aangehaalde plaats zegt „*Quarum virtute velut genetalis id genus morbi suam speciem propagari et communicata multi modis labes per homines grassantur*”? — Men ziet dus wel dat het eene niets beduidende tegenwerping is, die D^r. C. bezigt, en die zelfs met de algemeen erkende en *fundamenteele* grondbeginselen der Geneeskunde strijdig is.

Zonder eenige bewijsgronden aan te voeren, beschuldigt nu voorts D^r. C. de Vaccine den loop der Natuur te storen. Wij zullen zijne stellingen des-aangaande, zoo als wij met de voorgaande gedaan hebben, elke op zich zelve beschouwen.

I. Zij verminderd de werkzaamheid der Huid, der ingewanden, der afscheidings-organen en van alle die deelen die tot het inwendige Leven behooren. —

Wij vragen nu wederom aan D^r. C. op welke wijze hij deze vooronderstelde verminderde werkzaamheid

heid der Huid en der afscheiding-organen, met de voortbrenging der door hem aangenomene Huiduitslagen weet overeen te brengen; daar het toch bewezen is, dat hiertoe eene vermeerderde werkzaamheid van het Huid-organ en derzelver afscheidings-organen (*vasa exhalantia*) vereischt wordt? — Is dan eene *abnormale* voeding, en eene tegen-natuurlijke ontwikkeling, een standvastig gevolg der Vaccine? Zoude dit niet bestendig moeten plaats vinden, indien de werkzaamheid der ingewanden en van alle die deelen die tot het inwendige leven behoren door dezelve verminderd werd? — Waarop heeft dus D^r. C. deze stelling gebouwd? — Waarlijk, niet op de Ervaring, die toch de eenigste leidsman des waren Geneesheers is. —

„Maar” zegt D^r. C. „het is eene niet ongewoone eigenschap van dierlijke giften eene geheime werking uit te oefenen.” Dit is in zoo verre waar dat de eigentlijke werking ongevoelig voortgaat, maar toch eindelijk als ziekte kenbaar wordt. Heeft dit ook met de Vaccine plaats? — Voorzeker niet, — want dat opkomende mazelen of roodvonk de opening der koepokstof in het Organismus belet zoo lang deze ziekten duren, is een eenvoudig bewijs, dat de prikkel der mazel- of roodvonk-ziekte, heviger dan die der koepokstof zijnde, derzelver werking verhindert, zoo lang zij eenen zekeren graad van hevigheid behoudt, en dat wel volgens de natuurwet in de bekende *Aphorisme* van HIPPOCRATES bevat; *Duobus doloribus simul obortis, non eodem in loco, vehementior obscurat alterum* (*).

II.

(*) Indien op twee verschillende plaatsen pijn ontstaat, wordt de mindere pijn door de hevigere overwonnen.

II. Zij vermeerdert en verryoegt de werkzaamheid van het zenuwgestel, de ontwikkeling der teel- deelen en van alle die organen welke tot het uitwendig leven behoren.

De voorgaande stelling geeft dr. c. zich nog de moeite van met eenige schijngronden te staven; deze laatste echter verlangt hij dat wij op goed vertrouwen zullen aannemen, daar hij ook niet een eenig woord tot derzelver staving bijbrengt. Deze stelling staat dus daar als een *épouvantail*, waardoor zich echter geen met gezond verstand begaafd mensch zal laten afschrikken. —

En hier mede is dan nu dit Hoofdstuk geëindigd, dat ik tot het hoofddoel van mijn onderzoek heb gekozen. Ik geloof in hetzelfde de dwalingen en Sophisterijen van dr. c. ontegenzeggelijk wederlegd te hebben, en dus in tegenstelling van deszelfs besluit het navolgende resultaat te kunnen opmaken.

Dat de koepokstof een veilig en schuldeloos middel is, dat in geenen deele met eenig gift overeenkomt; zoodat de koepokinenting verre boven de inoculatie verdient verkozen te worden; daar ze nimmer gevaarlijke gevolgen veroorzaakt, en voor alle individus zonder onderscheid een bijna altoosdurend en bijkans onfeilbaar voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte daartoe stelt wijl zij de vatbaarheid daartoe vernietigende, geenerlei schadelijke nwerking in het ligchaam veroorzaakt, en

en in hetzelfde niets blijvend verandert dan dat zij de vatbaarheid voor de kinderziekte *permanent* opheft. Zij bevordert de algemeene en Individueele gezondheid en verlengt het leven. —

Herhalen wij dan ook ten slotte met den eerwaardigen, achtingswaardigen en verlichten Rotterdamschen Christen-Leeraar D^o. SCHARP :

Ach waarom zou 't u gelukken
Onverstand en Dweeperij,
Ooit den invloed te onderdrukken
Van een kunst zoo vol waardij.

.....

Ach konde ik een stem verheffen,
Die in aller zielen klonk!
Stem, die harten zoo kon treffen
Dat zij op den bodem zonk;
'k Zou u Ouderen! bezweren,
Om de dood van 't kroost te keeren,
Dat gij God verreek'nen moet,
En dat domheid door haar smalen,
Of de traagheid, door haar dralen,
Zoo misdadig sneuv'len doet.

van hetzelfde niet zijnde veranderd
dan dat zij de verandering voor de kin-
derlijke gewoonten opheft. Zij bevor-
deert de algemeene en individuele ge-
zondheid en verhoogt het leven.

Wij denken wij dan ook ten slotte met den overvloed-
gen, achtungswaardigen en verwichen Heermeester
Christoph. Beckmann, te zeggen:

Ach waarom zou u gelijken
Overvloed en Dweperij
Oor den invloed te ondertrinken
Van een kunst zoo vol waardij.

Ab koudte is eenzaam verheffen
Die in alre ziele koudte
Zetende die haren zoo kon treffen
Dat zij op den bodem zinkt;
Zou u Overvloed bevruchten
Om de loof van de kroone te haren,
Dat zij God vermakken moet,
En dat domheid door haar smaken,
Of de tracht, door haar denken,
Zoo misvatting aanvullen doet.

AANMERKINGEN

OP HET

„TWEDE EN DERDE HOOFDSTUK”

EN

BESLUIT.

Duo sunt praecipui Medicinae car-
dines, Ratio et Observatio. Observa-
tio tamen est filium ad quod dirigi
debet Medicorum ratiocinia.

BAGLIVI.

Naar den Titel van D^r. CAPADOSE's Geschrift te oordeelen, hadden wij verwacht in het tweede Hoofdstuk, de Vaccine, door op zuivere redenering (*rede*) gegronde argumenten bestreden te zien. In deze verwachting vinden wij ons echter volkomen bedrogen; het woord REDE komt zelfs in dit Hoofdstuk niet eens voor. En geen wonder, hoe kan eene op en door *Ervaring* gegronde daadzaak met redekavelen wederlegd worden? — *Theoretische* Sophisterijen moeten ten allen tijde, aan de Waarheid, in plaats van haar te schaden, in het oog van het onbevoor-

oordeelde Publiek, veeleer eene des te grootere waardij verschaffen, naardien men juist daardoor ontwaart wordt, dat er zich niets verstandigs tegen dezelve laat inbrengen, en daarom zijn ook de aangehaalde woorden van den waardigen BAGLIVI de uitdrukking der gevoelens van alle juist denkende Geneeskundigen. *De Ervaring is de leidraad aller geneeskundige redenering.* Ook de diepdenkende CURT SPRENGEL ondersteunt dit gevoelen ten nadrukkelijkste: — hij zegt „*Res, in quibus Medicina versatur, Sensibus solis et Observatione percipi posse* (*).

De inhoud nu van dit tweede zoowel als van het derde Hoofdstuk ligt bijna geheel buiten de grenzen der Geneeskundige wetenschap. Dezelve bevatten of uitgebreide herhalingen van de reeds tamelijk breedvoerig te voren afgehandelde argumenten, wier refutatie wij overbodig achten op nieuw te ondernemen, of wel dweepachtig Godsdienstige stellingen, die wij gelijk reeds gezegd is, stellig voorgenomen hebben, onaangeroerd voorbij te gaan. Wij zullen diensvolgens slechts de *weinig*e bepaald *geneeskundige* punten welke door ons nog niet zijn wederlegd, en min of meer in verband staan met het door ons behandelde onderwerp, in aanmerking nemen, en slechts hier en daar iets dat niet zoo zeer tot het Geneeskundige behoort aanstippen, doch hetwelk als van een algemeen maatschappelijk belang zijnde, niet kon onopgemerkt blijven.

De snelle voortgang der Vaccine, is volgens D^r. C. een

(*) De dingen met welke de Geneeskunde zich bezig houdt, kunnen alleen door de ZINNEN en de ERVARING begrepen worden.

een stellig bewijs van hare verderfelijke eigenschappen. Bij deze gelegenheid stapelt hij, zonder enige noodzakelijkheid, eene menigte *Citatiën* op elkander, ten einde de verbazend snelle verspreiding der Vaccine te bewijzen, die toch niemand betwist. Dat echter deze spoedige algemeene opneming, de schadelijkheid der Vaccine bewijst, kan ik geenszins inzien, even min als de stelling dat *alles wat zich buitengewoon snel verspreidt onheilaanbrengend zijn moet*. „De oude Geneeskundigen” zegt hij, „waren gewoon de invoering van een nieuw geneesmiddel met de hoogste voorzigtigheid en nauwkeurigheid te onderzoeken.” — Hierop zullen wij aanmerken:

1°. Dat op deze plaats D^r. C. wederom de Vaccine als *geneesmiddel* voorstelt; daar dezelve toch, gelijk wij overtuigend vermeenen bewezen te hebben, niet als dusdanig kan beschouwd worden. — Tot de doelmatige aanwending eens *geneesmiddels* wordt eene vooraf bestaande *ziekte vereischt*; terwijl de kunstbewerking der Vaccinatie op *gezonde* voorwerpen wordt verrigt, ten einde de *vatbaarheid* voor de *pok-ziekte* te vernietigen.

2°. Dat de Vaccine, tijdens hare bekendmaking door JENNER, geenszins als eene volstrekte nieuwigheid te beschouwen was, daar derzelve eigenschap, de natuurlijke pokken te weeren, niet alleen aan de Landlieden in het Graafschap *Glocester*, maar ook aan verschillende Genees- en Heelkundigen aldaar reeds sedert lang bekend was (1). In Duitschland, voor-

(1) Zie SACCO l. c. p. 19.

voornamelijk in *Holstein*, was de voorbehoedende eigenschap der koepokken, reeds meer dan 60 jaren te voren door den Druk bekend gemaakt (1). JENNER deed dus niets, dan deze algemeene ervaringen zich ten nutte maken, en de opzettelijke *Koepok-inenting* beproeven; hierdoor werd hij een der grootste weldoeners des Menschdoms, doordien Hij een ligt aanwendbaar en reeds door onbevooroordeelde Ervaring als onschadelijk bekend voorbehoedmiddel in algemeene aanwending bragt, waardoor aan omtrent VIER MAAL HONDERD DUIZEND Menschen, die jaarlijks in Europa aan die pest sneefden het middel werd aan de hand gegeven om door eene ligte kunstbewerking hun leven te redden. Men kan dus geenszins JENNER beschuldigen, zijne ontdekkingen zonder naauwkeurig onderzoek, roekeloos, onvoorzigtig of zonder bedaard overleg te hebben bekend gemaakt; daar hij meer dan twee jaren na zijne eerste proefneming, en, na wel twintig jaren de uitwerkselen der koepokken te hebben gadeslagen, — en eindelijk na menigvuldig herhaalde tegenproeven, het voor het eerst waagde zijne uitvinding door den Druk algemeen te maken.

Ik geloof dus geerszins, dat het eene zoo bij uitstek roekeloze handelwijze was, (gelijk n°. c. het wel wil doen schijnen) deze uitvinding met geestdrift te ontvangen en voort te planten, daar nog te meer de eerste grondleggende waarnemingen welke

ver-

(1) Zie CONSBRUCH, Klin. Taschenb. Leipz. 1816. pag. 453. en the Report of the Medical Faculty of Kiel, hiervoor reeds aangehaald.

verder tot JENNER's proeven aanleiding gaven, door eenvoudige landlieden waren gedaan, die men toch niet door stelselzucht verbijsterd of door spitsvindige bespiegelingen kan vooronderstellen verblind te zijn geweest: — en deze onbetwistbaar onpartijdige waarnemingen gaven eenparig getuigenis van de voorbehoedende eigenschap en de onschadelijkheid der Vaccine.

Het is naar ons inzien dus genoegzaam bewezen, dat de Vaccine geenszins zoo onvoorzigtig is verspreid en zonder naauwkeurig onderzoek is voortgeplant geworden, gelijk n°. c. het wil doen voorkomen. Ten overvloede nog, zoude zulks bewezen kunnen worden, uit het Rapport uitgebragt in het jaar 1807 bij gelegenheid der Algemeene Vergadering van het Rotterdamsche Genootschap ter bevordering van de Koepok-inenting, onder de zinspreuk *Ne Pestis intret vigila*

Dit Genootschap had zich zelve onder anderen de vraag voorgesteld:

„Heeft men enige kwaadaardige uitwerkselen als gevolgen der Koepok-inenting waargenomen?” — Waarop eenparig is geantwoord geworden: — „Dat het Genootschap betuigt, als gevolgen van de Koepok-inenting geene kwade uitwerkselen hoe ook geenaamd te hebben waargenomen.”

Ziedaar dan hoedanig dit Genootschap, hetwelk men als de Moeder van alle andere dergelijke in ons Vaderland kan aanzien te werk ging. Was dit nu zonder naauwkeurig onderzoek, met blind bijgeloof en dulle woede de Vaccine verdedigen? Of was dit de bedaarde gang van verlichte en onbevooroordeelde

H 2

waar-

waarheidsvrienden? — Voorzeker niemand zal dit ontkennen. En dat men *overal* in ons Vaderland op dezelfde voorzichtige wijze is te werk gegaan, — hiervoor staan ons de namen borg, van eenen MATHEUS VAN GEUNS, OOSTERDYK, BRUGMANS, DRIESSEN, VAN MANEN, ONTYD EN THEMME; die als de allereerste verspreiders der Vaccine in ons Vaderland bekend zijn; en aan wier ijverige en belanglooze pogingen, wij de bevordering dier kunstbewerking te danken hebben. —

Onder de middelen ter doordrijving der Vaccine, welke als ten hoogsten laakbaar worden voorgesteld, rangschikt nu D^r. C. de *constringerende* maatregelen (zedelijke dwang) door het Gouvernement gebezigd, ten einde die Ouders welke uit vooroordeel of nalatigheid, in gebreke blijven hunne kinderen te laten Vaccineren, daartoe te noodzaken. Het is reeds meer dan zes jaren geleden, dat de schranderere D^r. NIEUWENHUIS een voldoende antwoord op dit, door eenige *Antagonisten* der Vaccine geopperde bezwaar, heeft gegeven; (*Zie de meergemelde Plaatsbeschrijving pag. 171*). Het is genoegzaam, deszelfs woorden hier aan te halen, om het wetlige, nuttige, en dringend noodzakelijke dier maatregel onwederlegbaar te betogen.

„ Het was en blijft altoos eene moeilijke vraag voor *Regeringen*: hoe men de domme bevooroordeelde leden van den staat, als het ware, tot hun geluk kan noodzaken, zonder daarbij de burgerlijke vrijheid te kwetsen? Onzes inziens zijn de *Gouvernementen* het best en op de redelijkste wijze daarin geslaagd, die, zonder „den

„ den burger tot zijn geluk te willen dwingen, „ slechts getracht hebben, de maatschappij voor „ de, door zoodanig eene eigenzinnige domheid „ van het kleinere gedeelte derzelve, veroorzakende „ onheilen te behoeden. Om die redenen konde „ alzo het *Bestuur*, van hen, die door den staat „ onderhouden werden, vorderen, dat zij door „ vooroordeelen geene nadeelen aan denzelve te „ weeg bragten. Zij, die hunne weldoeners in de „ gelegenheid stelden om ongelukkig te worden, „ konden derhalve op geene weldaden aanspraak „ maken, en moesten uit dien hoofde, tenzij zij „ hunne kinderen, die de natuurlijke pokken niet „ gehad hadden, aan deze weldadige kunstbewerking onderwierpen, van alle openbare bedeeelingen verstoken worden. Daarenboven is het pligt „ van een *Bestuur*, om te zorgen, dat er geene „ aanstekingen door kinderziekte plaats hebben. „ Het moet, ter voorkoming van dezelve, de „ openbare plaatsen, bij voorbeeld de Scholen, „ daarvan trachten zuiver te houden, bij gevolg „ geene voorwerpen daarop dulden, die niet de „ natuurlijke pokken gehad hebben, of niet met „ koepokstof ingeënt zijn. Even zoo vordert de „ openbare veiligheid, dat een elk voor die medeburgers gewaarschuwd worde, welke de slagtoffers hunner domheid geworden zijn. De *Regering* kan hen alzo noodzaken, hunnen medeburger voor de besmetting te waarschuwen, en dezelve door teekenen aan de besmette huizen bekend te maken.”

Maar zoude men, in de herhaling der bezwaren ten deze, tegen de maatregelen van het *Bestuur*, die

door D^r. C. *misbruik van Macht en onwettig* genaamd worden (pag. 156), geene andere bedoeling kunnen vooronderstellen, dan die van *de Vaccine te bestrijden?* — Waartoe dient het toch de behoeftige klasse opmerkzaam te maken, dat die *constringerende* maatregelen op haar vooral drukken; terwijl onze door de fortuin meer begunstigde natuurgenoeten, in de gelegenheid zijn zich aan dezelve te kunnen onttrekken? — (pag. 147-160) Tot welk einde, dient de zijdelingsche wenk aan behoeftige Ouders, hunne kinderen het lager onderwijs, op de door het Gouvernement ingerigte scholen niet te doen genieten? — (pag. 158)

Geene koepok-inenting en geen verbeterd lager onderwijs, — maar *physische* en *moreele* verminking, schijnt in het plan der Sekte waartoe D^r. C. behoort te liggen. Ja! indien zij het zoo verre konden brengen, ja, dan zouden zij in ruime mate die regten kunnen doen gelden, welke D^r. C. behalve die van *Mensch* en *Burger* erkent (pag. 158). Jammer maar, dat er zoo weinig kans toe is, om in onze dagen en in ons vrije Nederland de zeden en gewoonten der midden-eeuwen te herroepen; van die dagen toen de Burger bijna niet als Mensch geächt werd en de Mensch over het algemeen geene regten had, dan die, welke de magthebbenden hem wilden toestaan, — toen *Obscurantismus* den Scepter zwaaide en het Godsdienstige *Fanatisme* stroomen bloeds deed vlieten! — Jammer dat KOSTER's onsterfelijke uitvinding, de onwaardeerbare Boekdrukkunst voor altoos hun deze hoop ontzegt, en dat vooral in ons Vaderland, alwaar waardige afstammelingen van WILLEM VAN ORANJE, onder

der den weldadigen invloed eener *liberale* Grondwet regeren, het nimmer zóó duister kan worden, dat het dwaallicht der Duisterlingen tot gids zoude kunnen verstrekken. —

„Zoo hooren wij” zegt D^r. C. vervolgens „van den eenen kant de bespottelijkste trotschheid, *de eigen waarde, den adel van den mensch, zijne rechten en verdiensten* met de jammerlijkste en ellendigste grootspraken in alle hoeken der wereld uitgebaand, terwijl men van den anderen kant alles in het werk stelt, om ons al meer en meer tot het Dier te verlagen. Te vergeefs zwellen thands de moederlijke borsten van het voor hun kroost eenig geschikt voedsel, dat door allerhanden kunstgrepen moet verdreven worden, om bij een log rede-loos dier (de koe) het eerste voedsel te zoeken, voor hem, die mogelijk Gods evenbeeld eenmaal zal dragen! — Droevig is dit denkbeeld, maar het verschijnsel is niet minder bespottelijk, en wellicht zijn de tijden niet verre af, dat men die aangebeide koe, naast het kraambed zal plaatsens, opdat „toch de melk hare natuurlijke warmte behoude”.

De Mensch heeft dus geene eigenwaarde, geene regten, geene verdiensten! — Dit mag het geval met sommige Bilderdijkianen zijn; maar ik voor mij zoude het daarvoor houden, dat een dusdanig mensch niets boven den Aap heeft, van wien LINNAEUS (1) CAMPER, (2) FILESIUS, BLUMENBACH, HERDER en

G.

(1) Homo Troglodytes.

(2) Natuurl. Gesch. van de Orang-Outang.

G. BAKKER (1) den Mensch wilden doen afstammen: *Simia quam similis turpissima bestia nobis*; en waartegen D^r. C. bij deze gelegenheid insgelijks te velde trekt (pag. 167) met aan de KANTIAANSCHÉ wijsbegeerte deze Hypothèse toe te schrijven. Hieruit blijkt vooral de kunde welke D^r. C. van de Geschiedenis der Wetenschappen bezit, en met hoeveel kennis van zaken hij oordeelt. Of heeft misschien KANT vroeger dan LINNAEUS, CAMPER of HERDER geleefd? — Indien dus de Kantianen de *perfectibiliteit*, uit de door D^r. C. bestredene Hypothèse willen demonstrenen (dat ik echter geenszins toegeef), alsdan maken zij in dit geval van eene sedert langen tijd vooraf bestaan hebbende stelling gebruik. Doch ik vind in tegendeel dat deze zelfde Hypothèse door der Wijsbegeerte van KANT toegedane mannen is wederlegd geworden, zoo als SCHELVER (2) en DOORNIK (3).

Op denzelfden toon voortgaande, concludeert D^r. C.; „dat wij bij den Aap onze afkomst, bij de koe „onze eerste voeding, en in eene ziekelijke gesteldheid van dat zelfde beest gezondheid of ten minste „beveiliging tegen een der meest verwoestende plagen „zoeken.”

Wij twijfelen of het wel der moeite waardig zij, deze droomerijen te wederleggen: onze afkomst van den Aap, is vooreerst verre van algemeen aangenomen te zijn, alhoewel het Sijsteem van *perfectibiliteit*

(1) Natuur- en Geschiedk. Onderzoek aangaande de Oorspr. Stam van het Menschelijk Geslacht. Haarl. 1810.

(2) In WIEDEMAN'S Zoölog. Archiv. III. B. 1. H. p. 167.

(3) Wijsgeerig Natuurkundig onderzoek aangaande den Oorspronkelijken Staat van den Mensch. Amst. 1808.

teit eenen vrij algemeenen bijval vindt, behalve bij degenen welke bij de meeste *imperfectie* van het menschelijke Geslacht hunne rekeping zouden vinden. Ten tweede is de kunstmatige voeding door de koemelk, op lang na niet algemeen ingevoerd, niettegenstaande wij er het *inconvenient* niet van kunnen inzien; want indien de koemelk den zuigeling verdierlijkte, hoe veel meer zouden de meer in jaren gevorderden hieraan niet onderhevig zijn, die alle soorten van dierlijk voedsel dagelijks nuttigen? Zoo doende zoude D^r. C. ons tot navolgers van het Systeem van PYTHAGORAS maken, om misschien eindelijk ons ook nog, indien het hem te pas kwam, aan de zielsverhuizing (*Metempsychose*) te doen gelooven.

In de afgehandelde zinsnede vinden wij tevens eene opmerkingswaardige tegenstrijdigheid met de grondstellingen welke D^r. C. vroeger betoogd heeft. Men herinnere zich dat Hij de menschenpokken een *heilzame strijd* noemt, en derzelver moorddadigheid volkomen ontkent, door de groote sterfte aan die ziekte aan *verkeerde behandeling van onkundige Artsen* toe te schrijven. Welnu, door de kracht der waarheid weggesleept, noemt hij (pag. 167) de pokken, *een der meest verwoestende plagen*. Hoedanig zijn deze uitdrukkingen overeen te brengen? — Wij laten het oordeel desaangaande aan den lezer over.

Thans komt D^r. C. weder, op de onvoorzigtigheid van het vaccineren en het Vondelingshuis terug. Deze Gestichten schijnen hem zeer na aan het hart te leggen, daar Hij telkens weêr op dezelve neêrkomt. Wij voor ons echter achten het onnoodig bij hetgene wij desaangaande reeds gezegd hebben, nog

iets te voegen. Wij gelooven het daarbij te kunnen laten berusten. —

Nu eindelijk komen wij tot eene reeks van lasteringen, waarmede D^r. C. de nagedachtenis van JENNER tracht te bezwalken.

„Ten slotte van dit Hoofdstuk” dan, zegt D^r. C. wil Hij ons, „met den eersten ontdekker der Vaccine nader bekend maken” — en op welk eene wijze tracht Hij deze belofte te volbrengen? — MACHIAVEL kon niet listiger alles opzoeken wat ook slechts de hoop geven kon dien weldoener des Menschdoms in minachting te brengen. Zoude BORTLEAU hier niet nog eens uitgeroepen hebben: *Tant de fiel entre-t-il dans l'âme des dévots!* —

De eerste beschuldiging tegen JENNER bestaat daarin, dat in de door hem opgestelde Hypothèse voorondersteld wordt, dat en Kinderziekte en Koepokken uit de Mok of Mauke der Paarden zouden afstammen, maar dat de Mokstof op haar zelve niet voldoende was om tot voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte te verstrekken, vóórdat zij door het ligchaam der koe doorgestaan ware. „Intusschen” zegt hij naar GOLDSCHMIT, „hebben WILLE, COELMAN, PILGER, PEARSON en SIMMONS beweerd, dat zij nimmer, „hetzij door aanraking of inenting der mauke bij „de koeijen, de zoogenaamde Vaccine hebben kunnen „doen te voorschijn komen.” Wat ook de oorzaak zij, dat deze *experimentatores* dit niet hebben kunnen verkrijgen, had evenwel D^r. C. in het door hem meermalen aangehaalde Werk van SACCO (*indien hij hetzelfde doorgelezen had*) proeven kunnen vinden die het tegendeel bewijzen, zoowel door dien Schrijver zelve als door

door FRIESE en LOG genomen (1). Voor het overige is de stelling van JENNER wegens de *identiteit* van oorsprong der koe- en menschenpokken louter *Hypothèse*, die echter veel waarschijnlijks had, tot zoo lang men niet met zekerheid wist, of door *Mauke-stof*, bij den mensch dezelfde verschijnselen worden voortgebracht als door de koepokstof. En indien JENNER in dit geval, inderdaad eene valsche *Hypothèse* heeft opgesteld, levert dit echter nog geen bewijs tegen zijne scherpzinnigheid of kunde; daar dagelijks dergelijke *speculative* Hypothèsen, welke op de uitoefening echter geen den minsten invloed hebben, voorgesteld worden, die men als min of meer geestige voortbrengselen van het Verstand of Onverstand bewondert of belagcht, en die nimmer tot grondslag eener Wetenschap kunnen strekken. En inderdaad hebben dan niet de grootste mannen menigmaal de ongerijmdste *Hypothèsen* verdedigd, ja zelf daaraan hunnen meesten roem te danken gehad? — Indien men met den kristallen hemel van PTOLOMÆUS, of de *Tourbillons* van DESCARTES begint en met de *Dynamico-Galyanische* Theorie onzer hedendaagsche Natuur-Philosophen eindigt, vindt men dan niet meer dan een' beroemden naam aan de zotste *Hypothèsen* gehecht? — Dit is nu echter geenszins het geval met JENNER's *Hypothèse*, daar dezelve toch, zoo als later bewezen is geworden, op de waarneming steunt, dat de Mokstof de Moeder der Koepokstof is. —

Bespottelijk vindt het D^r. C. dat JENNER zegt mannen van tachtig jaren gevaccineerd te hebben.

Weet

(1) Zie SACCO l. c. pag. 131. en WILLAN l. c. pag. 135.

Weet hij dan niet dat VAN SWIETEN (1) eene tachtig-jarige Dame met pokken behandeld en genezen heeft, die daarna nog zes jaren leefde? — Bij STALPART VAN DER WIEL vindt men insgelijks onderscheidene waarnemingen van Pokken bij zeer oude lieden. — Waarom zoude dan een tachtig-jarige Grijsaard, die nimmer de pokken gehad heeft, zich niet laten Vaccineren? — Men ziet dus dat JENNER op verre na zoo onvoorzigtig of roekeloos niet te werk ging als Dr. C. het wil doen voorkomen. En gesteld, het ware ter proefneming geschied, wat zoude JENNER hier aan misdaan hebben, daar de ondervinding reeds geleerd had, dat indien de koepokstof niet vatte, dezelve even zoo min verontrustende verschynselen voortbragt als in het tegenovergestelde geval? — Het ware te wenschen, dat men bij alle proeven, welke men met meerdere of mindere werkzame stoffen op het levende menschelijke ligchaam ooit genomen heeft of nog neemt, niet roekeloozer te werk gegaan ware, dan met diegenen welke men met de koepokstof ondernomen heeft. Het is waar Dr. C. beschouwt deze proeven als *grove Empirie* (pag. 202); ik kan mij echter geen denkbeeld maken, hoedanig bereedene proefnemingen *grove Empirie* te noemen zijn. Want, wat is *grove Empirie* anders, dan de aanwending van Geneesmiddelen, op goed geluk, zonder eenige redenering daarbij toe te laten? — Ingeval echter Dr. C. met MARKUS HERTZ sommige dier proeven

(1) l. c. pag. 8.

(2) Observ. rarior. Cent. post. Pars. I. Observ. 42. pag. 425.

wilde proefnemingen had genoemd, alsdan had hij op het spoor van een groot Geneeskundige en beroemd Hoogleeraar in de Wijsbegeerte, eene *subtile spitsvindigheid* getracht te doen gelden, om deze proeven te kunnen laken; maar dezelve *grove Empirie* te noemen strijdt tegen alle zuivere en oordeelkundige redenering. Wij zullen bij deze gelegenheid kort aanstippen wat de beroemde MICHAËLIS desaangaande aan Professor HERTZ heeft geantwoord. „Indien” zegt hij „voor, dat de Geneesheeren de Koepokstof opzettelijk in, geënt hebben, vele menschen niet toevallig door, dezelve waren aangedaan geworden, en dus de on, schadelijkheid dier stof niet ware bekend geweest, „alsdan had men de handelwijze van JENNER ge, waagd, onvoorzigtig, roekeloos of wild kunnen, noemen. Maar zoo als de zaken toen stonden, „ware een Geneesheer, de gemelde daadzaak te weten, komende, desaangaande geene proeven genomen, „had, en dezelve vervolgens niet had bekend ge, maakt, den naam eens Geneesheers onwaardig ge, weest. En indien men alle die proeven onder de „wilde moest rangschikken, die door de Geneeshee, ren na onzekere ervaringen of na eene ontoereiken, de *Analogie* ondernomen zijn; welk middel bestaat, „er dan, van het welke de allereerste door de „Geneesheeren genomene proeven dien naam niet, verdienen?” (1) — En inderdaad, indien men het onpartijdig beschouwt, is het volkomen zoo gelegen. Maar ook den minsten schijn van roekeloosheid hebben de proeven niet, welke men ter bevestiging van

(1) Zie HUFELAND'S Journal Bd. 12. St. IV. pag. 20-21.

van het beveiligende vermogen der koepokken genomen heeft. Want daar dit beveiligende vermogen, met eene genoegzame zekerheid bekend was, waagde men niets door de gevaccineerde voorwerpen met de stof de gewone menschenpokken na te enten, of dezelve met pokziekten in aanraking te brengen. En gesteld dit beveiligende vermogen had zich niet bewaarheid, wat waagde men dan nog, op een tijdstip dat de inoculatie zoo algemeen in zwang was? — „Maar” zegt D^r. C. „men bracht gezonde kinderen „soms in aanraking, met door de ergste soort „van pokken aangetaste voorwerpen, en was dit „dan niet oogenschijnlijk, hen aan een bijna onver- „mijdelijk doodsgevaar blootstellen, indien de Vaccina- „tie niet voor de besmetting beveiligde?” — Deze tegenwerping zoude van belang zijn, indien de ervaring niet geleerd had dat boosaardige pokken niet altoos even gelijke voortbrengen. VAN SWIETEN getuigt immers, dat de meerdere of mindere kwaadaardigheid der pokken, niet van de meerdere of mindere giftige eigenschap der smetstof afhangt, maar veel- eer van den toestand des ligchaams van den besmetten (1). Wat waagden dan de proefnemers met de door hunne in het werk gestelde tegen-proeven? — Immers niets, dat slechts den schijn van roekeloosheid, onvoorzigtigheid, baldadigheid of barbaarschheid met zich draagt. Wij herhalen dan ook hier de meerma- len zoo weldoor ons als door D^r. C. gebezigde Spreuk, *SYSTEMATIS ARDOR, VERITATIS SEPULCHRUM.* —

(1) Zie VAN SWIETEN l. c. pag. 30.

B E S L U I T.

Weil du liesest in ihr, was du selber
in sie geschrieben,
Weil du in Gruppen fürs Aug'ihre
Erscheinungen reih'st,
Deine Schnüre gezogen auf ihrem
unendlichen Felde,
Wähn'st du, es fasse dein Geist
ahndend die grosse Natur.
SCHILLER.

Zoo hebben wij dan onze taak ver-
rigt; Zoo hebben wij aan de beginselen eener
Ware Geneeskunde, van alle *Vooroordeel*
ontbloot, en door geene *Geestdrijverij* omslui-
jerd, de gronden getoetst, door welke *Doctor CA-*
PADOSE het onschatbare, heilzame en weërgalooze
geschenk eener weldadige Godheid tracht te bestrij-
den. Wij hebben zonder schroom, deszelfs wanbe-
grippen, kunstgrepen en sophisterijen met rondbors-
tigheid aangetoond; en zoo als ik vertrouw, *het*
nuttige, het heilzame en het duurzaam
voordeelige der Vaccine, onwederlegbaar be-
wezen.

Alhoewel ons voornemen was, van ons hoofdza-
kelijk bij het *Geneeskundige* gedeelte van D^r. CAPA-
DO-

Dose's Werkje te bepalen, hadden wij evenwel, ook te gelijker tijd, de *wijsgeerige* (op de REDE ge- gronde) tegenwerpingen onderzocht, indien iets der- gelijks in dit geschrift ware te vinden geweest. Dweep- achtige *Theosophische* drogredenen vervullen echter in hetzelfde de plaats van Rede, redenering en wijsbegeer- te: deze te wederleggen lag te verre buiten ons plan.

Der *Vaccine* wenschen wij voorspoed; haren be- strijder daarentegen in het vervolg meer voorzigtigheid en rijper nadenken; — en eindigen deze AANMERKINGEN met aan D^r. CAPADOSE in bedenking te geven hetgene de zoo vaak ten zijnen voordeele aangehaalde F^r. HOFF- MAN in een van zijn beste Werken (1) den Genees- heer als rigtsnoer voorschrijft. *MELIUS EST UT DEMONSTRETUR LAUDABILI VITA QUID SIT CHRIS- TIANUS, QUAM MULTUM RATIONIBUS ET CONTRO- VERSIS ID IPSUM INDICARE. (*)*

(1) Medicus Politicus. Pars I. Cap. 1. Regul. II.

(*) Het is beter, dat men door eenen lofwaardigen levenswandel toone dat men *Christen* is, dan door vele redekavelingen en zin- twisterijen dit te willen bewijzen. —

Geschreven te Amsterdam
den 27 December, 1823.

